

EVROPSKÝ VÝBOR PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA

ROZHODNUTÍ O ODŮVODNĚNOSTI

Přijato: 20. října 2020

Oznámeno: 16. listopadu 2020

Zveřejněno: 17. března 2021

International Commission of Jurists (ICJ) proti České republice

stížnost č. 148/2017

Evropský výbor pro sociální práva, výbor nezávislých expertů založený podle článku 25 Evropské sociální charty (dále jen „Výbor“), na svém 316. zasedání ve složení:

Giuseppe PALMISANO, předseda
François VANDAMME, místopředseda
Eliane CHEMLA, zpravodajka
Petros STANGOS
József HAJDU
Krassimira SREDKOVA
Raul CANOSA USERA
Barbara KRESAL
Kristine DUPATE
Aoife NOLAN
Karin Møhl LARSEN
Yusuf BALCI
Ekaterina TORKUNOVA
Tatiana PUIU

jemuž asistoval Henrik KRISTENSEN, zástupce tajemníka,

po poradách konaných ve dnech 17. června 2020, 6. července 2020 a 20. října 2020, na základě zprávy, kterou předložila Aoife NOLAN, vynesl toto rozhodnutí, které bylo přijato posledně uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Stížnost podaná organizací International Commission of Jurists („ICJ“) byla doručena dne 20. března 2017.
2. Stěžovatelská organizace tvrdí, že situace v České republice porušuje článek 17, a to samostatně nebo s ohledem na ustanovení o zákazu diskriminace v preambuli Evropské sociální charty z roku 1961 (dále jen „Charta z roku 1961“), z toho důvodu, že Česká republika nezajišťuje v předprocesní fázi řízení ve věcech mládeže dětem, které nedosáhly

věkové hranice trestní odpovědnosti, rovnou právní ochranu a právo participace a nezajišťuje alternativy k formálnímu soudnímu řízení.

3. Dne 13. září 2017 prohlásil Výbor s odkazem na článek 6 Protokolu z roku 1995 zakládajícího systém kolektivních stížností (dále jen „Protokol“) stížnost za přijatelnou.
4. V rozhodnutí o přijatelnosti Výbor vyzval vládu, aby do 15. listopadu 2017 předložila své písemné stanovisko k odůvodněnosti stížnosti.
5. Výbor v souladu s čl. 7 odst. 1 Protokolu vyzval smluvní strany Protokolu a státy, které učinily prohlášení podle čl. D odst. 2 Charty, aby do 15. listopadu 2017 předložily případné připomínky k odůvodněnosti stížnosti. Žádné připomínky nebyly obdrženy.
6. Výbor v souladu s čl. 7 odst. 2 Protokolu vyzval mezinárodní organizace zaměstnavatelů nebo odborové organizace zmíněné v čl. 27 odst. 2 Evropské sociální charty, aby do 15. listopadu 2017 předložily případné připomínky. Žádné připomínky nebyly obdrženy.
7. Stanovisko vlády k odůvodněnosti stížnosti bylo doručeno dne 15. listopadu 2017.
8. Předseda Výboru vyzval ICJ, aby do 11. ledna 2018 předložila vyjádření ke stanovisku vlády k odůvodněnosti stížnosti. Vyjádření ICJ bylo doručeno dne 11. ledna 2018.
9. Předseda Výboru vyzval vládu, aby do 15. března 2018 předložila doplňující vyjádření. Doplňující vyjádření vlády bylo doručeno dne 15. března 2018.

PODÁNÍ ÚČASTNÍKŮ ŘÍZENÍ

A. Stěžovatelská organizace

10. ICJ tvrdí, že situace v České republice porušuje článek 17, a to samostatně nebo s ohledem na ustanovení o zákazu diskriminace v preambuli Charty z roku 1961 z toho důvodu, že Česká republika nezajišťuje dětem, které nedosáhly věkové hranice trestní odpovědnosti, v předprocesní fázi řízení ve věcech mládeže rovnou právní ochranu ani participací právo a nezajišťuje alternativy k formálnímu soudnímu řízení.

B. Žalovaná vláda

11. Vláda navrhuje, aby Výbor rozhodl, že stížnost je ve všech svých částech nedůvodná.

PŘÍSLUŠNÉ VNITROSTÁTNÍ PRÁVO A PRAXE

12. Účastníci řízení ve svých podáních odkazují na následující ustanovení vnitrostátního práva:
13. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů („zákon o soudnictví ve věcech mládeže“)

§ 1

Účel zákona a jeho vztah k jiným zákonům

[...]

(2) Projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páčání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem; řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páčání protiprávních činů.

[...]

§ 2

Vymezení některých pojmů

- (1) Není-li zákonem stanoveno jinak, pak se rozumí
 - a) mládeží děti a mladiství,
 - b) dítětem mladším patnácti let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovrší patnáctý rok věku,
 - c) mladistvým ten, kdo v době spáchání provinění dovrší patnáctý rok a nepřekročí osmnáctý rok svého věku; ...
- (2) Podle tohoto zákona se dále rozumí
 - a) protiprávním činem provinění, trestný čin nebo čin jinak trestný,

[...]

§ 3

Základní zásady

[...]

(2) Trestní opatření lze použít pouze tehdy, jestliže zvláštní způsoby řízení a opatření, zejména obnovující narušené sociální vztahy a přispívající k předcházení protiprávním činům, by zřejmě nevedly k dosažení účelu tohoto zákona.

(3) Opatření uložené podle tohoto zákona musí přihlížet k osobnosti toho, komu je ukládáno, včetně jeho věku a rozumové a mravní vyspělosti, zdravotnímu stavu, jakož i jeho osobním, rodinným a sociálním poměrům, a musí být přiměřené povaze a závažnosti spáchaného činu. Politické, národní, sociální nebo náboženské smýšlení mladistvého nebo dítěte mladšího patnácti let, jeho rodiny nebo rodiny, v níž žije, anebo způsob výchovy mladistvého nebo dítěte mladšího patnácti let nemůže být důvodem k uložení opatření podle tohoto zákona.

(4) V řízení podle tohoto zákona je třeba postupovat s přihlédnutím k věku, zdravotnímu stavu, rozumové a mravní vyspělosti osoby, proti níž se vede, aby její další vývoj byl co nejméně ohrožen a aby projednávané činy a jejich příčiny i okolnosti, které je umožnily, byly náležitě objasněny a za jejich spáchání byla vyvozena odpovědnost podle tohoto zákona. Řízení je přitom třeba vést tak, aby působilo k předcházení dalším protiprávním činům. [...]

(6) Každé dítě mladší patnácti let nebo mladistvý, nestanoví-li tento zákon jinak, má právo na to, aby jeho čin byl projednán bez zbytečného odkladu a v přiměřené lhůtě soudem pro mládež.

(7) Řízení podle tohoto zákona musí směřovat k tomu, aby poškozený dosáhl náhrady škody způsobené protiprávním činem, nebo se mu dostalo jiného přiměřeného zadostiučinění.

(8) Soudci, státní zástupci, příslušníci policejních orgánů a úředníci Probační a mediační služby působící v trestních věcech mládeže musí mít zvláštní průpravu pro zacházení s mládeží.

§ 42

Práva mladistvého

(1) Mladistvý má právo na zacházení přiměřené jeho věku, duševní vyspělosti a zdravotnímu stavu.

(2) Mladistvý musí mít obhájce

a) od okamžiku, kdy jsou proti němu použita opatření podle tohoto zákona nebo provedeny úkony podle trestního řádu, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění obhájce o něm zajistit,

b) ve vykonávacím řízení, rozhoduje-li soud pro mládež ve veřejném zasedání,

c) v řízení o stížnosti pro porušení zákona, v řízení o dovolání a v řízení o návrhu na povolení obnovy řízení, rozhoduje-li soud pro mládež ve veřejném zasedání, to do dovršení osmnácti let věku.

(3) Všechny orgány činné podle tohoto zákona jsou povinny vždy mladistvého poučit o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění. Ve vhodných případech jej poučí i o podmínkách pro podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání nebo odstoupení od trestního stíhání.

§ 90

Zahájení řízení

(1) Dítěti mladšímu než patnáct let, které se dopustilo činu jinak trestného, lze opatření uložit na návrh státního zastupitelství. Státní zastupitelství je povinno návrh podat bezodkladně poté, jakmile se dozví, že trestní stíhání je nepřipustné, protože jde o osobu, která není pro nedostatek věku trestně odpovědná.

(2) Nebylo-li řízení o uložení opatření dítěti mladšímu než patnáct let, které se dopustilo činu jinak trestného, zahájeno na návrh státního zastupitelství podle odstavce 1, může je soud pro mládež zahájit i bez návrhu.

§ 91 odst. 2

Opatrovníkem dítěte pro řízení ustanoví soud pro mládež advokáta. Advokát tu vykonává svá oprávnění i po dosažení zletilosti dítěte až do skončení řízení ve věci dítěte mladšího patnácti let.

§ 93

Opatření

(1) Dopustí-li se dítě mladší patnácti let činu jinak trestného, může mu soud pro mládež uložit, a to zpravidla na základě výsledků předchozího pedagogicko-psychologického vyšetření, tato opatření:

- a) výchovnou povinnost,
- b) výchovné omezení,
- c) napomenutí s výstrahou,
- d) zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče,
- e) dohled probačního úředníka,
- f) ochrannou výchovu,
- g) ochranné léčení.

(2) Ochrannou výchovu soud pro mládež uloží dítěti, které spáchalo čin, za nějž trestní zákoník dovoluje uložení výjimečného trestu, a které v době spáchání činu dovršilo dvanáctý rok svého věku a bylo mladší patnácti let.

(3) Ochranná výchova může být uložena též dítěti, které v době spáchání činu bylo mladší patnácti let, odůvodňuje-li to povaha spáchaného činu jinak trestného a je-li to nezbytně nutné k zajištění jeho řádné výchovy.

(4) Ochranné léčení může soud pro mládež uložit dítěti mladšímu patnácti let, a to na základě výsledků předchozího vyšetření duševního stavu dítěte (§ 58), jestliže spáchalo čin jinak trestný

- a) ve stavu vyvolaném duševní poruchou, nebo
- b) pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním, jde-li o dítě, které se odává zneužívání takové látky, a jeho pobyt na svobodě bez uložení ochranného léčení je nebezpečný.

(9) Dítěti může být současně uloženo i více opatření, je-li to potřebné k dosažení účelu tohoto zákona (§ 1 odst. 2).

(10) Soud pro mládež může upustit od uložení opatření, postačuje-li k dosažení účelu tohoto zákona (§ 1 odst. 2) pojednání činu dítěte státním zástupcem nebo před soudem pro mládež.

§ 95a

Výkon ochranného léčení

(1) Výkon ochranného léčení nařídí soud pro mládež zdravotnickému zařízení, v němž má být ochranné léčení vykonáno. (...)

14. Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád (účinný od 1. ledna 1962)

§ 11

Nepřípustnost trestního stíhání

- (1) Trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno
- (...)
- d) jde-li o osobu, která pro nedostatek věku není trestně odpovědná (...).

§ 65

Nahlížení do spisů

(1) Obviněný, poškozený a zúčastněná osoba, jejich obhájci a zmocněnci mají právo nahlížet do spisů, s výjimkou protokolu o hlasování a osobních údajů svědka podle § 55 odst. 2, činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí. Totéž právo má zákonný zástupce nebo opatrovník obviněného, poškozeného nebo zúčastněné osoby, jestliže tyto osoby nejsou plně svéprávné nebo je-li jejich svéprávnost omezena. Jiné osoby tak mohou činit se souhlasem předsedy senátu a v přípravném řízení se souhlasem státního zástupce nebo policejního orgánu, jen pokud je toho třeba k uplatnění jejich práv.

(2) V přípravném řízení může státní zástupce nebo policejní orgán právo nahlédnout do spisů a spolu s tím ostatní práva uvedená v odstavci 1 ze závažných důvodů odepřít. Závažnost důvodů, ze kterých tato práva odepřel policejní orgán, je na žádost osoby, již se odepření týká, státní zástupce povinen urychleně přezkoumat. Tato práva nelze odepřít obviněnému a obhájci, jakmile byli upozorněni na možnost prostudovat spisy, a při sjednávání dohody o vině a trestu.

§ 137

Oznámení rozhodnutí

(1) Usnesení je třeba oznámit osobě, které se přímo dotýká, jakož i osobě, která k němu dala svým návrhem podnět; usnesení soudu se oznámí též státnímu zástupci. Oznámení se děje buď vyhlášením usnesení v přítomnosti toho, jemuž je třeba usnesení oznámit, anebo doručením opisu usnesení.

(...)

§ 141

Přípustnost a účinek

(1) Opravným prostředkem proti usnesení je stížnost.

(2) Stížností lze napadnout každé usnesení policejního orgánu. Usnesení soudu a státního zástupce lze stížností napadnout jen v těch případech, kde to zákon výslovně připouští a jestliže rozhodují ve věci v prvním stupni.

§ 142

Oprávněné osoby

Nestanoví-li zákon něco jiného, může stížnost podat osoba, které se usnesení přímo dotýká (...).

§ 143

Lhůta a místo k podání

(1) Stížnost se podává u orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje, a to do tří dnů od oznámení usnesení (§ 137); (...).

§ 145

Stížnostní důvody

(1) Usnesení lze napadnout

- a) pro nesprávnost některého jeho výroku, nebo
- b) pro porušení ustanovení o řízení, které usnesení předcházelo, jestliže toto porušení mohlo způsobit nesprávnost některého výroku usnesení (...)

(2) Stížnost lze opřít o nové skutečnosti a důkazy.

§ 146

Řízení před orgánem, proti jehož usnesení stížnost směřuje

(1) Orgán, proti jehož usnesení stížnost směřuje, může jí sám vyhovět, nedotkne-li se změna původního usnesení práv jiné strany trestního řízení. Jde-li o usnesení policejního orgánu, které bylo vydáno s předchozím souhlasem státního zástupce nebo na jeho pokyn, může policejní orgán sám stížnosti vyhovět jen s předchozím souhlasem státního zástupce.

(2) Jestliže lhůta k podání stížnosti již všem oprávněným osobám uplynula a stížnosti nebylo vyhověno podle odstavce 1, předloží věc k rozhodnutí

a) policejní orgán státnímu zástupci, který vykonává nad přípravným řízením dozor, a jde-li o stížnost proti usnesení, k němuž tento státní zástupce dal souhlas nebo pokyn, jeho prostřednictvím nadřízenému státnímu zástupci nebo, je-li takovým státním zástupcem evropský pověřený žalobce nebo evropský žalobce, jeho prostřednictvím příslušnému orgánu Úřadu evropského veřejného žalobce,

b) státní zástupce nadřízenému státnímu zástupci nebo soudu, (...)

§ 158

Postup před zahájením trestního stíhání

(3) o zahájení úkonů trestního řízení k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, sepíše policejní orgán neprodleně záznam, ve kterém uvede skutkové okolnosti, pro které řízení zahajuje, a způsob, jakým se o nich dověděl. Opis záznamu zašle do 48 hodin od zahájení trestního řízení státnímu zástupci. Hrozí-li nebezpečí z prodlení, policejní orgán záznam sepíše po provedení potřebných neodkladných a neopakovatelných úkonů. K objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, opatřuje policejní orgán potřebné podklady a nezbytná vysvětlení a zajišťuje stopy trestného činu. V rámci toho je oprávněn, kromě úkonů uvedených v této hlavě, zejména

- a) vyžadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů,
- b) vyžadovat odborné vyjádření od příslušných orgánů, a je-li toho pro posouzení věci třeba, též znalecké posudky,
- c) obstarávat potřebné podklady, zejména spisy a jiné písemné materiály,
- d) provádět ohledání věci a místa činu,
- e) vyžadovat za podmínek uvedených v § 114 provedení zkoušky krve nebo jiného podobného úkonu, včetně odběru potřebného biologického materiálu,
- f) pořizovat zvukové a obrazové záznamy osob, za podmínek stanovených v § 114 snímat daktyloskopické otisky, provádět osobou téhož pohlaví nebo lékařem prohlídku těla a jeho zevní měření, jestliže je to nutné ke zjištění totožnosti osoby nebo ke zjištění a zachycení stop nebo následků činu,
- g) za podmínek stanovených v § 76 zadržet podezřelou osobu,
- h) za podmínek stanovených v § 78 až 81 činit rozhodnutí a opatření v těchto ustanoveních naznačená,
- i) způsobem uvedeným v hlavě čtvrté provádět neodkladné nebo neopakovatelné úkony, pokud podle tohoto zákona jejich provedení nepatří do výlučné pravomoci jiného orgánu činného v trestním řízení.

(5) Při podání *vysvětlení* má každý právo na právní pomoc advokáta. Je-li vysvětlení požadováno od nezletilého, je třeba o úkonu předem vyrozumět jeho zákonného zástupce nebo opatrovníka; to neplatí, jestliže provedení úkonu nelze odložit a vyrozumění zákonného zástupce nebo opatrovníka nelze zajistit.

§ 159a odst. 2

Odložení nebo jiné vyřízení věci

(...)

Státní zástupce nebo policejní orgán před zahájením trestního stíhání odloží usnesením věc, je-li trestní stíhání nepřípustné podle § 11.

§ 159a odst. 6

Usnesení o odložení věci musí být doručeno poškozenému, pokud je znám. Usnesení o odložení věci podle odstavců 1 až 5 musí být doručeno do 48 hodin státnímu zástupci. Oznamovatel se o odložení věci vyrozumí, pokud o to podle § 158 odst. 2 požádal.

§ 174

Dohled státního zástupce

- (1) Dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení vykonává státní zástupce.
- (2) Kromě oprávnění uvedených v § 157 odst. 2 je při výkonu dozoru státní zástupce oprávněn
 - e) rušit nezákonná nebo neodůvodněná rozhodnutí a opatření policejního orgánu, která může nahrazovat vlastními; u usnesení o odložení věci může tak učinit do 30 dnů od doručení; jestliže rozhodnutí policejního orgánu nahradil vlastním rozhodnutím jinak než na podkladě stížnosti oprávněné osoby proti usnesení policejního orgánu, je proti jeho rozhodnutí přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako proti rozhodnutí policejního orgánu, (...)

15. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Ustanovení § 24 odst. 2 zní:

„Policie na žádost osoby omezené na svobodě vyrozumí o této skutečnosti osobu jí blízkou nebo jinou osobu, kterou osoba omezená na svobodě určí. Jedná-li se o osobu nezletilou, osobu, jejíž svéprávnost byla omezena, vyrozumí také zákonného zástupce nebo opatrovníka této osoby. Jedná-li se o osobu mladší 15 let, vyrozumí také orgán sociálně právní ochrany dětí. [...]. Policie provede vyrozumění neprodleně.“

16. Stanovisko sp. zn. 1 SL 705/2017 Analytického a legislativního odboru Nejvyššího státního zastupitelství

Stanovisko o doručování usnesení policejního orgánu (státního zástupce) o odložení věci podle § 159a odst. 1 až 5 trestního řádu a právo stížnosti proti tomuto rozhodnutí (1 SL 702/2016) se doplňuje takto:

Policejní orgán nebo státní zástupce vyrozumí zákonné zástupce dítěte o odložení věci podle § 159a odst. 2 ve spojení s § 11 odst. 1 písm. d) trestního řádu.

Vyrozumění o odložení věci však nezakládá právo zákonných zástupců podat stížnost proti usnesení policejního orgánu nebo státního zástupce o odložení věci podle § 159a odst. 2 ve spojení s § 11 odst. 1 písm. d) trestního řádu.

Smyslem vyrozumění zákonných zástupců dítěte o odložení věci je podání informace policejního orgánu nebo státního zástupce o výsledku prověřování skutečností o spáchání činu jinak trestného dítětem mladším patnácti let před podáním návrhu státního zastupitelství na zahájení řízení podle § 90 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.

PŘÍSLUŠNÉ MEZINÁRODNÍ DOKUMENTY

A. Rada Evropy

1. Evropský soud pro lidská práva

17. *Blokhin proti Rusku*, č. 47152/06, rozsudek velkého senátu ze dne 23. března 2016, § 179, 181, 182, 196–199, 218. Věc se týkala 30denního zadržení dvanáctiletého chlapce, jenž trpěl duševní a neurovývojovou poruchou, v centru dočasného zadržení pro nezletilé delikventy. Soud kromě jiného shledal, že došlo k porušení jeho práva na obhajobu, neboť chlapec byl vyslýchán policií bez právní pomoci a podkladem pro jeho dočasné zadržení v centru byly výpovědi dvou svědků, které nemohl osobně vyslechnout. Soud se ztotožnil s rozsudkem senátu v tom ohledu, že řízení o umístění chlapce do centra dočasného zadržení má být pro účely článku 6 považováno za trestní řízení, přestože podle ruského práva se o trestní řízení nejedná. Kromě toho Soud zdůraznil, že je zcela zásadní, aby

existovaly vhodné procesní záruky na ochranu nejlepšího zájmu a dobrých životních podmínek dítěte, je-li ve hře jeho osobní svoboda.

196. Je-li proti dítěti vedeno trestní řízení, vzhledem k jeho právnímu postavení jakožto nezletilého mu musí být, v souladu s požadavkem na řádný proces a zásadou zákonnosti, zaručena jeho procesní práva a prokázána vina nebo nevina ve vztahu ke konkrétnímu činu, jehož se mělo dopustit. Dítě nesmí být v žádném případě zbaveno důležitých procesních záruk pouze z toho důvodu, že příslušné řízení – které nicméně může vyústit ve zbavení svobody nezletilého – má dle vnitrostátního práva spíše povahu řízení chránícího práva dítěte než trestního řízení. Navíc je nutné dbát na to, aby právní kvalifikace dítěte jako mladistvého delikventa nevedla k tomu, že důraz bude přesunut na toto jeho postavení jako takové, přičemž bude zanedbána potřeba přezkoumat konkrétní čin, z něhož je dítě obviněno, jakož i potřeba předložit důkazy o jeho vině v souladu s požadavkem na spravedlivý proces. Vedení trestního řízení proti dětskému pachateli výlučně na základě jeho postavení mladistvého delikventa, není-li takový postup stanoven zákonem, nelze považovat za slučitelné s požadavkem na řádný proces a zásadou zákonnosti (viz obdobně *Achour proti Francii*, č. 67335/01, rozsudek velkého senátu, § 45–47, ESLP 2006-IV, týkající se právní kvalifikace recidivy). Zacházet s delikventem podle volného uvážení na základě skutečnosti, že se jedná o dítě, mladistvého, případně nezletilého delikventa, je přijatelné pouze tehdy, nejsou-li jeho zájmy v rozporu se zájmy státu. Jinak se přiměřeně uplatní hmotněprávní a procesní zákonné záruky. [...]

218. Soud však považuje za důležité dodat, stejně jako to učinil senát (viz § 176 jeho rozsudku), že výše uvedená omezení vyplývala ze skutečnosti, že stěžovatel nedosáhl věku trestní odpovědnosti, a proto se na něj nevztahovaly procesní záruky zakotvené v trestním řádu (viz § 59–63 výše). Namísto toho na něj dopadal zákon o (prevenci delikvence) nezletilých. Ten stanovoval značně omezené procesní záruky (viz § 68 tohoto rozsudku), jelikož jeho účelem byla ochrana nezletilých. Podle názoru Soudu, a jak také uvádí ve svém podání Liga lidských práv (viz § 192 tohoto rozsudku), tento případ jasně ukazuje, že záměr zákonodárce chránit děti a zajistit jim patřičné zacházení a péči se dostává do střetu s realitou a zásadami nastíněnými v § 196 výše, jelikož dítě je zbaveno svobody, aniž by disponovalo procesními právy zabezpečujícími jeho náležitou obranu proti uložení tak tvrdého opatření.

18. *Bouamar proti Belgii*, č. 9106/80, rozsudek ze dne 29. února 1988, § 57-58.

57. Soud pro mladistvé tvořený jednočlenným senátem soudu *Liège tribunal de première instance* je z organizačního hlediska bezpochyby „soudem“, ale Evropský soud soustavně opakuje, že úkon jednočlenného orgánu tohoto typu naplní požadavky čl. 5 odst. 4 pouze za podmínky, že „vedené řízení má soudní charakter a poskytuje dotčenému jednotlivci záruky adekvátní danému druhu zbavení svobody“; „pro určení, zda řízení poskytuje dostatečné záruky, musí být zohledněna konkrétní povaha okolností, za nichž se řízení koná“ (viz zejména výše citovaný rozsudek *Winterwerp proti Nizozemí*, č. 663301/73, rozsudek ze dne 24. října 1979, § 57, a rozsudek *Van Droogenbroeck proti Belgii*, č. 7906/77, rozsudek ze dne 24. června 1982, § 47).

58. Proto je třeba určit, zda mohl stěžovatel takové záruky využít i před soudem pro mladistvé. Zákon z roku 1965 některé z těchto záruk obsahuje. Paragraf 62 stanoví, že ustanovení týkající se řízení o méně závažných trestných činech se zpravidla použije také v řízení proti mladistvým (viz § 26 výše). Kromě toho § 54 a 55 umožňují, aby mladistvého zastupoval advokát, jemuž bude umožněno nahlížet do všech dokumentů ve spisu (viz § 31 výše).

2. *Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání*

19. Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky ve dnech 2.–11. října 2018

„17. Pokud jde o situaci mladistvých ve věku od 15 do 18 let, informace získané během návštěvy ukazují, že jim byl právní zástupce jmenován ihned po jejich zadržení policií a byl přítomen, obvykle spolu s rodičem, během jakéhokoli policejního výslechu.

Delegace však nemohla získat jasnou představu o tom, zda se povinná přítomnost advokáta vztahuje i na mladistvé mladší 15 let. CPT konstatuje, že ačkoliv nejsou trestně odpovědné, řízení pro ně může mít důležité právní důsledky a mohou být podrobeny opatřením podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, včetně uložení „ochranné výchovy“ a „ochranné léčby“ v uzavřeném zařízení.

Podle názoru CPT by mladiství (tj. osoby mladší 18 let) neměli být nikdy podrobeni policejnímu výslechu nebo vyzvání k učinění jakéhokoli prohlášení nebo podpisu jakéhokoli dokumentu ve věci trestného činu/činů, z jehož/jejichž spáchání jsou podezírání, bez přítomnosti advokáta a v zásadě i dospělé osoby, které důvěřují. CPT k této otázce požaduje vysvětlení ze strany českých orgánů.“

3. Doporučení a další texty Výboru ministrů

20. Doporučení Výboru ministrů členským státům č. R (87) 20 týkající se sociálních reakcí na kriminalitu mládeže, přijaté dne 17. září 1987 na 410. zasedání zástupců ministrů

„Výbor ministrů, za podmínek čl. 15 písm. b. Statutu Rady Evropy, [...]“

doporučuje vládám členských států, aby v případě potřeby přezkoumaly svou legislativu a postupy s cílem: [...]

II. Odklony – mediace

2. podpořit rozvoj postupů spočívajících v odklonech a mediaci na úrovni státního zastupitelství (zastavení řízení), případně na úrovni policejního orgánu v zemích, kde má policejní orgán právo podávat obžalobu, čímž se zabrání uplatnění systému trestního soudnictví vůči nezletilým a nejrůznějším důsledkům, které by jim z toho mohly plynout; [...]

III. Řízení proti nezletilým

[...]

8. posílit právní postavení nezletilých v rámci celého řízení, včetně fáze policejního vyšetřování, uznáním mimo jiné: [...]

– práva na pomoc obhájce, který může být v případě potřeby jmenován z moci úřední a placen státem;

– práva na přítomnost rodičů nebo jiných zákonných zástupců, kteří by měli být informováni od počátku řízení; [...]

– práva nezletilých promluvit a v případě potřeby se vyjádřit k opatření, které jim je navrhováno;

– práva na odvolání;

– práva požádat o přezkum uložených opatření; [...]"

21. Doporučení Výboru ministrů členským státům č. Rec (2003) 20 týkající se nových možností řešení kriminality mladistvých a úlohy soudů pro mladistvé, přijaté dne 24. září 2003 na 853. zasedání zástupců ministrů

„[...] I. Definice

Pro účely tohoto doporučení:

– „mladistvými“ se rozumí osoby, které dovršily věk trestní odpovědnosti, ale nikoli věk zletilosti; toto doporučení se však může vztahovat i na osoby bezprostředně pod a nad těmito věkovými hranicemi; [...]

III. Nové způsoby řešení

7. Je žádoucí pokračovat v rozšiřování možností vhodných alternativ k formálnímu trestnímu stíhání. Ty by měly tvořit součást běžných postupů, musejí respektovat zásadu přiměřenosti, dbát nejlepšího zájmu mladistvého a v zásadě být uplatňovány pouze na případy, kdy je odpovědnost za čin dobrovolně přijata. [...]

15. Jsou-li mladiství zadrženi policejním orgánem, je třeba brát ohled na jejich právní postavení jakožto nezletilého, jejich věk, zranitelnost a vyspělost. Měli by být neprodleně informováni o svých právech a zárukách způsobem zajišťujícím, že jim plně porozumí. Při výslechu na policii by měli být zpravidla doprovázeni svým rodičem/opatrovníkem nebo jinou vhodnou dospělou osobou. Měli by mít také právo přístupu k advokátovi a lékařské péči. [...]"

22. Pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem přijaté dne 17. listopadu 2010

I. Oblast působnosti a účel

[...]

2. Tyto pokyny by se měly vztahovat na jakýkoli způsob, kterým se děti mohou z jakéhokoli důvodu a v jakémkoli postavení dostat do kontaktu s veškerými příslušnými orgány a útvary, které se podílejí na provádění trestního, občanského a správního práva.

3. Cílem těchto pokynů je zajistit, aby byla v jakémkoli takovém řízení plně dodržována všechna práva dítěte, mimo jiné právo na informace, na zastoupení, na účast a na ochranu při řádném zohlednění stupně vyspělosti dítěte a jeho schopnosti chápat situaci a okolností případu. Dodržování práv dětí by nemělo ohrožovat práva ostatních zúčastněných stran.

III. Základní zásady

[...]

E. Právní stát

1. Zásada právního státu by se měla v plném rozsahu vztahovat na děti, stejně jako se vztahuje na dospělé.

2. Prvky řádného soudního procesu, jako jsou zásady zákonnosti a přiměřenosti, presumpce nevin, právo na spravedlivý proces, právo na právní radu, právo na přístup k soudům a právo na odvolání, by měly být pro děti zaručeny stejně, jako jsou zaručeny pro dospělé, a neměly by být omezovány nebo popírány pod záminkou zájmu dítěte. Toto se vztahuje na všechna soudní i mimosoudní a správní řízení.

3. Děti by měly mít právo na přístup k odpovídajícím nezávislým a účinným mechanismům pro podávání stížností.

IV. Justice vstřícná k dětem před zahájením soudního řízení, v jeho průběhu a po jeho skončení

[...]

B. Justice vstřícná k dětem před zahájením soudního řízení

24. Alternativy soudního řízení, jako například mediace, odklon (od soudních mechanismů) a alternativní řešení sporů, by měly být podporovány, pokud mohou nejlépe sloužit nejlepšímu zájmu dítěte. Předběžné využití těchto alternativ by nemělo být považováno za překážku přístupu dítěte k justici.

25. Děti by měly být důkladně informovány ohledně možnosti využít cesty soudního řízení nebo mimosoudních alternativ a tyto možnosti by s nimi měly být konzultovány. Tyto informace by měly také vysvětlovat možné důsledky každé z těchto možností. Na základě odpovídajících informací, právních i jiných, by měla být dostupná možnost využít buď soudního řízení, nebo alternativ k tomuto řízení, kdykoli existují. Dětem by měla být dána možnost získat právní radu nebo jinou pomoc při určování přiměřenosti a vhodnosti navrhovaných alternativ. Při rozhodování o této záležitosti by se mělo k názorům dítěte přihlížet.

26. Alternativy soudního řízení by měly zaručovat rovnocennou úroveň právních záruk. Dodržování práv dítěte, jak je popsáno v těchto pokynech a ve všech příslušných právních nástrojích týkajících se práv dítěte, by mělo být zaručeno ve stejném rozsahu jak u soudních, tak u mimosoudních řízení.

C. Děti a policie

28. Kdykoli policie zadrží dítě, mělo by toto dítě být informováno způsobem a jazykem, které jsou přiměřené jeho věku a schopnosti pochopit důvod, z jakého bylo zadrženo. Dětem by měl být umožněn přístup k advokátovi a měly by mít možnost kontaktovat své rodiče nebo osobu, které důvěřují.

B. Organizace spojených národů

1. Úmluva o právech dítěte

Článek 3

1. Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, správními nebo zákonodárnými orgány.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž berou ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za něho odpovědných, a činí pro to všechna potřebná zákonodárná správní opatření.

3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečí, aby instituce, služby a zařízení odpovědné za péči a ochranu dětí odpovídaly standardům stanoveným kompetentními úřady, zejména v oblastech bezpečnosti a ochrany zdraví, počtu a vhodnosti svého personálu, jakož i kompetentního dozoru.

Článek 12

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni.

2. Za tímto účelem se dítěti zejména poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo anebo prostřednictvím zástupce nebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství.

Článek 40

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte obviněného, obžalovaného nebo uznaného vinným z porušení trestního práva na takové zacházení, které rozvíjí smysl dítěte pro důstojnost a čest, které znovu posiluje úctu dítěte k lidským právům a základním svobodám jiných a bere ohled na věk dítěte, napomáhá znovuzачlenění dítěte a zapojení dítěte do prospěšného působení ve společnosti.

2. Za tímto účelem a s ohledem na příslušná ustanovení mezinárodněprávních dokumentů státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zejména zabezpečují, aby:

a) žádné dítě nebylo obviněno, obžalováno nebo uznáno vinným z porušení trestního práva pro jednání nebo opomenutí, která nebyla zakázána vnitrostátním nebo mezinárodním právem v době, kdy k nim došlo,

b) každé dítě obviněné nebo obžalované z porušení trestního práva mělo přinejmenším tyto následující záruky:

i) být považováno za nevinné až do doby, kdy podle zákona je prokázána vina,

ii) být okamžitě a přímo, v nutných případech prostřednictvím svých rodičů nebo zákonného zástupce, informováno o obviněních, proti němu vznášených, a mít při přípravě a při uplatnění své obhajoby právní nebo jinou potřebnou pomoc,

iii) aby věc byla bez odkladu rozhodnuta v souladu se zákonem příslušným, nezávislým a nestranným úřadem nebo soudním orgánem ve spravedlivém procesu v přítomnosti právního zástupce nebo jiné odpovídající osoby a v přítomnosti rodičů nebo zákonných zástupců dítěte, ledaže by se zvažilo, že jejich přítomnost, zejména s ohledem na věk a situaci dítěte, není v jeho zájmu,

iv) aby nebylo nuceno vypovídat nebo přiznávat vinu; aby se mohlo seznamovat s výpověďmi svědků buď přímo anebo prostřednictvím jiných a aby byla zabezpečena rovnoprávná účast svědků obhajoby a hodnocení jejich výpovědí,

v) jestliže bylo rozhodnuto, že se dítě provinilo proti trestnímu zákonu, aby toto rozhodnutí, jakož i jakákoli v důsledku toho přijatá opatření, byla v souladu se zákonem přezkoumatelná vyšším pravomocným, nezávislým a nestranným orgánem,

vi) aby mu byla zajištěna bezplatná pomoc tlumočnicka, jestliže dítě nerozumí jazyku v řízení používanému nebo jím nehovoří,

vii) aby ve všech stádiích řízení bylo uznáváno jeho soukromí.

3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, usilují o vypracování zákonů a zákonných procedur, o zřízení orgánů a institucí zvláště určených pro děti obviněné, obžalované nebo uznané vinnými z porušení trestního práva a zejména o:

a) stanovení nejnižší věkové hranice, před jejímž dosažením se děti považují za nezpůsobilé porušit trestní právo,

b) v případě potřeby přijetí opatření k zacházení s takovými dětmi bez přijetí soudní procedury za předpokladu dodržování lidských práv a právních záruk.

4. Je nezbytné vytvořit různé záruky, jako je pečovatelská služba, pravidla o poradenství a dozoru, konzultativní služby, zavedení zkušební lhůty, náhradní péče, programy vzdělávání a zabezpečení takového zacházení s dětmi, které odpovídá jejich blahu, jakož i jejich poměrům a spáchanému deliktu.

2. Výbor OSN pro práva dítěte

23. Obecný komentář č. 24 (2019) k právům dětí v soudnictví pro mládež (UN Doc. CRC/C/GC/24 ze dne 18. září 2019)

6. Cíle a rozsah působnosti tohoto obecného komentáře jsou:

[...]

(b) opětovně zdůraznit význam prevence a včasné intervence a ochrany práv dětí ve všech stupních systému;

(c) podporovat klíčové strategie pro snížení obzvláště škodlivých účinků kontaktu se systémem trestního soudnictví v souladu se stále se zvyšující povědomím o vývoji dítěte, zejména:

(i) nastavení adekvátní minimální věkové hranice trestní odpovědnosti a zajištění přiměřeného zacházení s dětmi pod takovou věkovou hranicí i nad ní;

(ii) rozšíření možností odklonu dětí od formálního soudního řízení do efektivních programů; [...]

Prevence dětské delikvence, včetně včasné intervence cílené na děti pod zákonnou hranici trestní odpovědnosti

11. Včasná intervence u dětí, které nedosahují zákonné věkové hranice trestní odpovědnosti, vyžaduje vůči dětem vstřícnou a multidisciplinární reakci již při prvních známkách jednání, které by v případě, že by dítě dovršilo věk trestní odpovědnosti, bylo považováno za trestný čin. Měly by být vytvořeny intervenční programy založené na důkazech, které nezohledňují jen nejrůznější psychosociální příčiny takového chování, ale rovněž ochranné faktory, které mohou posílit odolnost. Intervencím musí předcházet komplexní a interdisciplinární posouzení potřeb dítěte. Naprostou prioritou je pak podpora dětí ze strany rodičů a okolí. Ve výjimečných případech vyžadujících ústavní péči by měla být upřednostňována alternativní péče v rodinném prostředí, ačkoli někdy může být umístění v ústavní péči vhodnější, aby mohla být poskytována řada odborných služeb. Mělo by se však jednat o krajní opatření na nejkratší potřebnou dobu, jež musí podléhat soudnímu přezkumu.

12. Systémový přístup k prevenci rovněž zahrnuje uzavírání vstupních cest do systému soudnictví pro mládež dekriminací méně závažných deliktů, jako je záškoláctví, útěky, žebvání nebo vstup na cizí pozemek, jež často pramení z chudoby, bezdomovectví nebo domácího násilí. Někdy jsou kriminalizovány dětské oběti sexuálního vykořisťování nebo dospívající, kteří se zapojí do vzájemně konsenzuálních sexuálních aktivit. Tato jednání, označovaná také jako statusové trestné činy, se v případě spáchání dospělými za trestný čin nepovažují. Výbor tak naléhavě žádá státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, aby ze své legislativy statusové trestné činy odstranily.

Intervence umožňující vyhnout se soudnímu řízení

15. Opatření týkající se dětí, která umožňují vyhnout se soudnímu řízení, jsou dnes zavedena již v mnoha systémech po celém světě, a obecně se nazývají odklony. Odklon znamená kromě jiného postoupení věci mimo systém trestního soudnictví, obvykle do určitých programů nebo aktivit. Vedle vyloučení stigmatizace a záznamu v trestním rejstříku má tento přístup u dětí dobré výsledky, vyhovuje veřejné bezpečnosti a ukázal se jako efektivní z hlediska nákladů.

16. Odklon by měl být preferovaným způsobem zacházení s dítětem ve většině případů. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, by měly průběžně rozšiřovat škálu trestných činů, u nichž je možný odklon, včetně závažných trestných činů, je-li to na vhodné. Možnost využít odklon by měla být dostupná co nejdříve po kontaktu se systémem a v různých fázích řízení. Odklon by měl být nedílnou součástí soudnictví ve věcech mládeže a v souladu s čl. 40 odst. 3) písm. b) Úmluvy je třeba ve všech postupech a programech odklonů plně respektovat lidská práva dětí a právní záruky a chránit je.

17. Ponechává se na uvážení Států, které jsou smluvní stranou Úmluvy, aby rozhodly o přesné povaze a obsahu opatření, jež lze považovat za odklon, a přijaly potřebnou legislativu a další kroky pro jejich provádění. Výbor konstatuje, že dochází k vytváření různých komunitních programů, jako je komunitní služba, dohled a vedení probačními nebo jinými pověřenými úředníky, rodinné konference a další možnosti restorativní justice, včetně nápravy na straně obětí.

Minimální věk trestní odpovědnosti

[...]

23. Výbor uznává, že správné nastavení minimální věkové hranice trestní odpovědnosti je důležité, avšak účinný přístup závisí také na tom, jak každý stát zachází s dětmi nad a pod touto věkovou

hranicí. Výbor bude pokračovat v monitorování této situace v rámci přezkumu zpráv jednotlivých Států, které jsou smluvní stranou Úmluvy. Dětem, které nedovršily zákonný věk trestní odpovědnosti, má být ze strany příslušných orgánů poskytnuta pomoc a služby podle jejich potřeb, a nemělo by na ně být nahlíženo jako na dětské pachatele trestných činů.

Právo dítěte být vyslyšeno (článek 12)

44. V odstavcích 57 až 64 obecného komentáře č. 12 (2009) k právu dítěte být vyslyšeno Výbor vyložil základní právo dítěte být vyslyšeno v kontextu soudnictví ve věcech mládeže.

45. Děti mají právo být slyšeny přímo, nikoli jen prostřednictvím zástupce, a to ve všech fázích procesu již od prvního kontaktu se systémem spravedlnosti mládeže. Dítě má právo mlčet a neměly by být vyvozovány nepříznivé závěry, pokud se rozhodne nevyprávět.

Okamžité a přímé informování o obvinění [čl. 40 odst. 2) písm. b) bod (ii)]

47. Každé dítě má právo být okamžitě a přímo informováno (v nutných případech prostřednictvím svých rodičů nebo jiného zákonného zástupce) o obviněních proti němu. Okamžitě znamená co nejdříve po prvním kontaktu dítěte se systémem spravedlnosti mládeže. Vyrozumění rodičů by nemělo být zanedbáváno z důvodu ulehčení nebo kvůli nedostatku zdrojů. Děti, u nichž se uplatní odklon ve fázi obvinění, musejí porozumět svým zákonným možnostem, a je třeba plně respektovat právní záruky.

48. Příslušné orgány by měly zabezpečit, aby dítě porozumělo obviněním, nabízejícím se možnostem i uplatňovaným postupům. Předání úřední listiny dítěti nepostačuje, je nezbytné i ústní vysvětlení. Přestože by dětem měl v porozumění jakémukoli dokumentu pomoci rodič nebo vhodná dospělá osoba, příslušné orgány by neměly ponechávat vysvětlení obvinění jen na těchto osobách.

Právní nebo jiná potřebná pomoc [čl. 40 odst. 2) písm. b) bod (ii)]

49. Státy by měly zajistit, že dítěti bude zaručena potřebná pomoc hned od počátku řízení, při přípravě a předložení obhajoby až do doby, než budou vyčerpány opravné a přezkumné prostředky. Výbor požaduje, aby státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, odvolaly veškeré výhrady učiněné ve vztahu k čl. 40 odst. 2) písm. b) bod (ii).

50. Výbor je nadále znepokojen skutečností, že mnoho dětí čelí trestnímu obvinění před soudními nebo správními orgány či jinými orgány veřejné moci a je zbavováno osobní svobody, aniž by tyto děti mohly využít právního zastoupení. Výbor konstatuje, že právo každého na obhajobu / právní pomoc zakotvené v čl. 14 odst. 3) písm. d) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech je minimální zárukou v trestněprávním řízení pro všechny osoby a mělo by být stejným způsobem aplikováno i na děti. Uvedené ustanovení sice umožňuje dotyčné osobě, aby se hájila sama, avšak musí jí být poskytnuta právní pomoc, kdykoli to vyžadují zájmy spravedlnosti.

51. V souvislosti s výše uvedeným je Výbor znepokojen tím, že je dětem poskytována nižší úroveň ochrany, než jakou mezinárodní právo zaručuje dospělým. Výbor doporučuje, aby státy zajistily bezplatně efektivní právní zastoupení všem dětem, které čelí trestnímu obvinění před soudními nebo správními orgány či jinými orgány veřejné moci. Soudnictví ve věcech mládeže by nemělo umožňovat dětem vzdát se právního zastoupení, ledaže je toto rozhodnutí učiněno dobrovolně a pod nestranným soudním dohledem.

52. Jsou-li děti odklány do alternativních programů nebo jsou-li jejich případy řešeny v rámci systému, který nevede k odsouzení, záznamu v trestním rejstříku nebo zbavení osobní svobody, může být přijatelnou formou pomoci „jiná potřebná pomoc“ poskytnutá řádně vyškolenými pracovníky. Nicméně státy, které mohou dětem poskytnout právní zastoupení během všech fází řízení, by tak v souladu s článkem 41 měly učinit. Lze-li v daném případě připustit i jinou potřebnou pomoc, osoba tuto pomoc poskytující musí mít dostatečné znalosti o právních aspektech soudnictví nad mládeží a být náležitě proškolená.

Právo nebýt nuceno k přiznání viny [čl. 40 odst. 2) písm. b) bod (iv)]

58. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy musejí zajistit, aby dítě nebylo nuceno vypovídat nebo přiznat vinu. Podrobení dítěte mučení nebo krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení za účelem získání přiznání zakládá závažné porušení práv dítěte (Úmluva o právech dítěte, čl. 37 odst. a)). Takové přiznání není přípustné jako důkaz (Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání, článek 15).

59. Nátlak vedoucí k tomu, že dítě se přizná nebo podá sebeobviňující výpověď, je nepřipustný. Pojem „přinucení“ by měl být vykládán široce a neměl by být omezován jen na použití fyzické síly. Riziko nepravdivého přiznání se zvyšuje s věkem a vyspělostí dítěte, nedostatkem porozumění věci a

strachem z neznámých důsledků, včetně naznačené možnosti odnětí svobody, a dále s délkou a okolnostmi výslechu.

60. Dítě musí mít přístup k právní a jiné potřebné pomoci a v průběhu výslechu by mělo mít podporu rodiče, jiného zákonného zástupce nebo jiné vhodné osoby. Soud nebo jiný justiční orgán by při posuzování dobrovolnosti a věrohodnosti přiznání viny dítětem měl brát v úvahu veškeré faktory, včetně věku a vyspělosti dítěte, délky výslechu nebo zadržení a přítomnosti osoby poskytující právní nebo jinou pomoc, jakož i rodiče, jiného zákonného zástupce nebo jiné vhodné dospělé osoby. Policisté a jiné vyšetřující osoby by měly být dobře proškoleny, aby se vyhnuly technikám a praktikám výslechu, které vedou k vynuceným a nevěrohodným přiznáním či svědectvím, a v případě možnosti by měla být použita audiovizuální technika.

Právo na přezkum rozhodnutí [čl. 40 odst. 2) písm. b) bod (v)]

62. Dítě má právo, aby případné rozhodnutí o vině i jakákoli z toho plynoucí opatření byla přezkoumána vyšším příslušným, nezávislým a nestranným soudním nebo jiným orgánem. Toto právo se neomezuje jen na nejzávažnější trestné činy. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, by měly zvážit zavedení automatického přezkumu, zejména v případech, které vedou k záznamu v trestním rejstříku nebo zbavení osobní svobody. Přístup ke spravedlnosti dále vyžaduje širší výklad, umožňující přezkum nebo odvolání v případě jakéhokoli procesního nebo hmotněprávního pochybení, a zajištění dostupnosti účinných prostředků nápravy.

63. Výbor doporučuje, aby státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, odvolaly veškeré výhrady učiněné k čl. 40 odst. 2) písm. b) bod (v).

E. Opatření

Odklony v průběhu celého řízení

72. Rozhodnutí podrobit dítě systému spravedlnosti mládeže neznamená, že dítě musí projít formálním soudním řízením. V souladu s poznámkami učiněnými výše v části IV.B Výbor zdůrazňuje, že příslušné orgány – ve většině států státní zastupitelství – by měly průběžně zkoumat možnosti odklonu od soudního řízení nebo odsouzení, a to prostřednictvím odklonů či jiných opatření. Jinými slovy možnosti odklonu by měly být nabídnuty již od prvního kontaktu se systémem spravedlnosti mládeže, tedy ještě před zahájením soudního řízení, a musí být dostupné po celou dobu řízení. Při nabídce odklonu by měla být plně respektována lidská práva dítěte a právní záruky a mělo by být bráno v potaz, že dané opatření může být svojí povahou a trváním velmi náročné, a proto je nezbytná právní nebo jiná potřebná pomoc. Odklon by měl být dítěti prezentován jako způsob, jak přerušit formální soudní řízení, které bude vzápětí ukončeno, pokud program odklonu proběhne uspokojivým způsobem.

24. Obecný komentář č. 12 k právu dítěte být vyslyšeno (UN Doc. CRC/C/GC/12 ze dne 20. července 2009)

38. Zastupování musí probíhat „v souladu s procesními pravidly vnitrostátní legislativy“. Tato formulace by neměla být vykládána tak, že se povoluje používat procesní pravidla bránců v uplatnění tohoto základního práva. Je tomu právě naopak, státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, jsou nabádány, aby dodržovaly základní pravidla spravedlivého procesu, kam patří například právo na obhajobu a právo nahlížet do spisu ve vlastní věci.

39. Při nedodržení procesních pravidel lze rozhodnutí soudu nebo správního orgánu napadnout a zrušit, nahradit nebo vrátit k dalšímu soudnímu projednávání.

Dětský pachatel

58. Odstavec 2 článku 12 Úmluvy vyžaduje, aby dítě, které údajně porušilo, je obviněno z porušení, nebo kterému bylo prokázáno porušení trestního zákona, mělo právo být vyslechnuto. Toto právo musí být plně respektováno ve všech fázích soudního procesu, od přípravné fáze, kdy má dítě právo mlčet, až po právo dítěte být vyslechnuto policií, žalobcem a vyšetřujícím soudcem. Uplatní se ve všech fázích posuzování a rozhodování a také při výkonu uložených opatření.

59. V případě odklonu, včetně mediace, musí mít dítě příležitost vyjádřit svobodný a dobrovolný souhlas a musí dostat příležitost obdržet právní a jiné poradenství a pomoc při rozhodování o tom, zda je navržený odklon vhodný a žádoucí.

25. Závěrečná doporučení: Česká republika přijatá dne 17. června 2011 (UN Doc. CRC/C/CZE/CO/3-4, 2011)

„Soudnictví ve věcech mládeže

69. Zatímco Výbor bere na vědomí, že stát, který je smluvní stranou Úmluvy, přijal opatření za účelem zřízení zvláštních soudů pro mládež na celém svém území, je znepokojen tím, že: [...]

(b) děti do 15 let nejsou považovány za trestně odpovědné, avšak mohou být umístěny před soudním řízením do ústavní péče i za méně závažné trestné činy bez záruk spojených se standardním trestním řízením;

70. Výbor vyzývá stát, aby pokračoval v reformě soudnictví ve věcech mládeže v souladu s Úmluvou, zvláště s články 37, 39 a 40, a v souladu s ostatními příslušnými normami, včetně Standardních minimálních pravidel OSN pro soudnictví ve věcech mládeže (Pekingská pravidla), Pokynů OSN pro prevenci kriminality mládeže (Rijádské pokyny), Pravidel OSN k ochraně mládeže zbažené osobní svobody (Havanská pravidla), Vídeňských pokynů o opatřeních pro děti v rámci trestního řízení; a Všeobecného komentáře Výboru č. 10 (2007) k právům dítěte v rámci soudnictví pro mládež (CRC/C/GC/10). Výbor zvláště vyzývá stát, aby:

[...]

(b) provedl legislativní úpravy nezbytné pro zajištění toho, aby děti do 15 let měly minimálně stejnou úroveň právních záruk, jež jsou spojeny se standardním trestním řízením;“

3. Výbor OSN pro lidská práva

26. Závěrečná doporučení ke třetí periodické zprávě České republiky, dne 24. července 2013 (UN Doc. CRC/C/CZE/CO/3, 2013)

20. Výbor je znepokojen tím, že děti mladší 15 let, přestože nejsou trestně odpovědné, jsou v případech podezření z protiprávního činu podrobeny standardnímu přípravnému trestnímu řízení bez potřebné právní pomoci nebo oprávnění nahlížet do spisu (články 14 a 24).

Stát by měl:

(a) zajistit minimálně to, aby děti mladší 15 let podezřelé ze spáchání protiprávního činu mohly využívat stejných standardních záruk trestního práva ve všech fázích trestního řízení nebo soudního řízení ve věcech mládeže, zejména práva na řádnou obhajobu;

(b) ve všech vhodných případech zvážit takové zacházení s mladistvými a dětmi podezřelými ze spáchání protiprávního činu, kteří nebyli shledáni trestně odpovědnými, při němž nedojde k formálnímu procesu nebo umístění dítěte do ústavní péče; [...]

4. Valné shromáždění OSN

27. Standardní minimální pravidla OSN pro soudnictví ve věcech mládeže [*juvenile*] (Pekingská pravidla) přijatá rezolucí Valného shromáždění č. 40/33 ze dne 29. listopadu 1985

2. Působnost pravidel a použité definice

[...]

2.2 Pro účely těchto pravidel použijí státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, níže uvedené definice způsobem, který je v souladu s jejich příslušným právním systémem a právními koncepty:

(a) mládeží [*juvenile*] je dítě nebo mladý člověk, s nímž může být podle příslušných právních systémů při projednávání protiprávního/trestného činu zacházeno způsobem odlišným od dospělého;

(b) protiprávní/trestný čin je jakékoli chování (jednání či opomenutí), které je v rámci příslušných právních systémů podle zákona postižitelné;

(c) pachatel z řad mládeže [*juvenile*] je dítě nebo mladý člověk, který je podezřelý ze spáchání, nebo o němž bylo rozhodnuto, že spáchal protiprávní/trestný čin. [...]

3. Rozšíření pravidel

3.1 Příslušná ustanovení těchto pravidel se uplatní nejen na mladistvé pachatele, ale také na mládež [*juvenile*], proti které může být vedeno řízení pro jakékoli konkrétní chování, jež by nebylo trestné, dopustil-li by se jej dospělý.

3.2 Je třeba vynaložit úsilí k rozšíření zásad zakotvených v pravidlech pro všechnu mládež, o které se vede řízení týkající se kvality jejího života a péče o ni. [...]

7. Práva mládeže

7.1 Základní procesní záruky, jako je presumpce nevinny, právo na sdělení obvinění, právo nevyprávět, právo na obhájce, právo na přítomnost rodiče nebo jiného zákonného zástupce, právo konfrontovat nebo vyslýchat svědky proti sobě a právo odvolat se k vyššímu orgánu, musí být zaručeny ve všech fázích řízení. [...]

11. Odklon

11.1 Ve vhodných případech musí být zvážen takový postup vůči pachatelům z řad mládeže, při kterém nebudou podrobeni formálnímu řízení před příslušným orgánem, jak je uvedeno v odst. 14.1 níže.

11.2 Policie, státní zastupitelství nebo jiné orgány, jež projednávají případy mládeže, musejí mít oprávnění řešit tyto případy podle svého uvážení bez konání formálního řízení, v souladu s kritérii stanovenými pro tento účel v příslušném právním systému a rovněž v souladu se zásadami obsaženými v těchto pravidlech.

11.3 K případnému odklonu zahrnujícímu postoupení komunitním nebo jiným službám musí být vyžadován souhlas pachatele z řad mládeže [*juvenile*] nebo jeho rodičů či jiného zákonného zástupce, přičemž rozhodnutí o postoupení musí být na žádost přezkoumatelné příslušným orgánem.

11.4 Pro usnadnění diskrečního řešení případů mládeže je třeba vynaložit úsilí k zajištění komunitních programů, jako je dočasný dohled a vedení, náprava škod a odškodnění obětí. [...]

15. Právní zástupci, rodiče a jiní zákonní zástupci

15.1 V průběhu řízení má pachatel z řad mládeže právo být zastoupen právním zástupcem nebo požádat o bezplatnou právní pomoc, pokud v dané zemi možnost takové pomoci existuje.

15.2 Rodič nebo jiný zákonný zástupce mají právo účastnit se řízení a příslušný orgán od nich může účast v zájmu mládeže vyžadovat. Účast jim však může být příslušným orgánem odepřena, je-li důvod domnívat se, že jejich neúčast je nezbytná v zájmu pachatele z řad mládeže.

28. Pravidla OSN k ochraně mládeže zbavené osobní svobody (Havanská pravidla) přijatá rezolucí Valného shromáždění č. 45/113 ze dne 14. prosince 1990 (UN Doc. A/RES/45/113 (1990), příloha)

[...]

11. Pro účely těchto pravidel se uplatní následující definice:

(a) Mládeží [*juvenile*] se rozumí každá osoba mladší 18 let. Věková hranice, pod níž by nemělo být dovoleno zbavit dítě svobody, by měla být stanovena zákonem;

(b) Zbavení svobody znamená jakoukoli formu zadržení nebo uvěznění či umístění osoby do veřejného nebo soukromého detenčního zařízení, jež taková osoba není oprávněna z vlastní vůle opustit, na základě rozhodnutí soudního nebo správního orgánu či jiného orgánu veřejné moci. [...]

18. Podmínky, za nichž jsou podezřelý mladistvý nebo dítě do 15 let zbaveni svobody, by měly být v souladu s pravidly uvedenými níže, s dodatečnými zvláštními opatřeními, která jsou nezbytná a vhodná s ohledem na presumpci nevinny, délku trvání zadržení a právní postavení a situaci mladistvého nebo dítěte do 15 let. Mezi tato opatření patří například:

(a) Mladiství a děti do 15 let by měli mít právo na advokáta a možnost požádat o bezplatnou právní pomoc, pokud je taková právní pomoc dostupná, a pravidelně se svým advokátem komunikovat. V rámci takové komunikace musí být zajištěna důvěrnost a mlčenlivost; [...]

29. Směrnice OSN pro prevenci delikvence mládeže (tzv. Rijádská směrnice) přijatá rezolucí Valného shromáždění 45/112 ze dne 14. prosince 1990 (UN Doc. A/RES/45/112 (1990))

„6. Měly by být vytvořeny komunitní služby a programy pro prevenci delikvence mládeže, zejména pokud dosud nebyly ustaveny příslušné státní agentury. Formální orgány společenské kontroly by měly být využity jen jako krajní možnost.“

30. Standardní minimální pravidla OSN pro opatření nesouvisející s odnětím svobody (Tokijská pravidla) přijatá rezolucí Valného shromáždění 45/110 ze dne 14. prosince 1990 (UN Doc. A/RES/45/110 (1990), příloha)

5. Předprocesní opatření

5.1 Je-li to vhodné a v souladu s právním systémem, policejní orgány, státní zastupitelství nebo jiné orgány projednávající trestní případy by měly mít oprávnění upustit od obvinění pachatele, pokud mají za to, že případ není nutné projednat v zájmu ochrany společnosti, prevence kriminality nebo podpory dodržování zákona a práv obětí. Pro účely rozhodování o vhodnosti takového upuštění od obvinění, nebo určení dalšího řízení musí být v každém právním systému stanoven soubor kritérií. U méně závažných případů může státní zástupce, je-li to na místě, uložit vhodné alternativní opatření nespojené s odnětím svobody.

31. Vídeňská směrnice pro postup vůči dětem v systému trestního soudnictví doporučená rezoluce Hospodářského a sociálního výboru č. 1997/30 ze dne 21. července 1997 (UN Doc. 1997/30 (1997))

15. Měl by být proveden přezkum existujících postupů, a je-li to možné, vytvořena opatření odklonů nebo jiných alternativ ke klasickým systémům trestního soudnictví, aby se mladí lidé obvinění z trestných činů vyhnuli trestnímu řízení. Je třeba podniknout vhodné kroky k tomu, aby byla ve fázích před zatčením, před zahájením soudního řízení, v jeho průběhu i po jeho skončení na celostátní úrovni dostupná široká škála alternativních a výchovných opatření, aby se zabránilo recidivě a podpořila se společenská rehabilitace dětských delikventů. Ve všech vhodných případech by měly být využívány mechanismy pro neformální řešení případů s dětskými delikventy včetně postupů mediace a restorativní justice, a zejména takových, kterých se účastní i oběti. Je-li to pro dobro dětského delikventa, měla by do jednotlivých přijímaných opatření být zapojena i rodina. Státy by měly zajistit, aby taková opatření byla v souladu s Úmluvou, standardy OSN a pravidly soudnictví ve věcech mládeže i jinými existujícími standardy a normami v oblasti prevence kriminality a trestního soudnictví, jako jsou Standardní minimální pravidla OSN pro opatření nespojená s odnětím svobody (Tokijská pravidla). Zvláštní důraz při uplatňování těchto opatření musí být kladen na zajištění respektování zásad řádného procesu a zásady minimální intervence.

16. Prioritou by mělo být zřízení agentur a programů poskytující – v případě potřeby i bezplatně – právní a jinou pomoc dětem, například tlumočnické služby, a zejména zajistit, aby bylo v praxi řádně respektováno právo každého dítěte mít k takové pomoci přístup od okamžiku zadržení.

32. Generální tajemník OSN, doporučení, přístup OSN ke spravedlnosti pro děti (září 2008)

„6. Respektování právních záruk a pojmů ve všech postupech

Základní procesní záruky zakotvené v příslušných vnitrostátních a mezinárodních normách a standardech, musí být zajištěny ve všech fázích řízení ve státním a nestátním systému, jakož i v mezinárodní justici. Týká se to například práva na soukromí, práva na právní pomoc a jiné druhy pomoci a práva napadnout rozhodnutí u vyšší soudní instance.“

33. Vídeňská úmluva o smluvním právu (Vídeň, 23. května 1969, vstup v platnost: 27. ledna 1980, United Nations Treaty Series vol. 1155, s. I-18232) stanoví:

Článek 31 – Obecné pravidlo výkladu

1. Smlouva musí být vykládána v dobré víře, v souladu s obvyklým významem, který je dáván výrazům ve smlouvě v jejich celkové souvislosti, a rovněž s přihlédnutím k předmětu a účelu smlouvy.

3. Spolu s celkovou souvislostí bude brán zřetel:

a) na každou pozdější dohodu, týkající se výkladu smlouvy nebo provádění jejích ustanovení, k níž došlo mezi stranami;

b) na jakoukoliv pozdější praxi při provádění smlouvy, která založila dohodu stran, týkající se jejího výkladu;

c) na každé příslušné pravidlo mezinárodního práva použitelné ve vztazích mezi stranami. [...]

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

PŘEDBĚŽNÉ ÚVAHY

K použitelnosti článku 17 Charty z roku 1961 na projednávanou věc

34. Vláda ve svém stanovisku k přijatelnosti namítá, že stížnost je neslučitelná s Chartou z roku 1961 *ratione materiae*, protože se netýká žádného článku Charty z roku 1961 závazného pro Českou republiku ve smyslu článku 4 Protokolu. Vláda tvrdí, že smyslem článku 17 Charty z roku 1961 ve znění ratifikovaném Českou republikou je zjevně zajištění sociální a hospodářské ochrany matek a dětí. Zdůrazňuje však, že toto ustanovení žádným způsobem nezaručuje trestně neodpovědným dětem právo na spravedlivý proces, což je právě podle názoru vlády předmětem projednávané stížnosti.
35. ICJ zdůrazňuje, že základem její stížnosti je skutečnost, že Česká republika nezajišťuje dětem, jež nedovršily věk trestní odpovědnosti a porušily zákon, vhodné zacházení, a způsob, jakým vykonává spravedlnost ve vztahu k mládeži. Podle názoru ICJ se článek 17 Charty z roku 1961 přímo vztahuje na ochranu při zacházení s dětmi všeobecně, a speciálně pak ze strany státních institucí. ICJ proto argumentuje, že předmět stížnosti spadá do působnosti článku 17 Charty z roku 1961 a že námitka neslučitelnosti *ratione materiae* vznesená vládou by měla být Výborem zamítnuta.
36. Vláda tvrdí, že Charta ze své podstaty nechrání, a ani by neměla chránit, občanská a politická práva. Její systém ochrany není pro takový účel uzpůsoben. Připomíná, že právo na spravedlivý proces je zaručeno článkem 6 Evropské úmluvy o lidských právech. Je jedním ze základních občanských práv, pilířem zásady právního státu a nelze na něj pohlížet jako na sociální a hospodářské právo, jež má být chráněno Chartou. Vláda je toho názoru, že systémy ochrany podle Charty a úmluvy by neměly být považovány za vzájemně zaměnitelné.
37. ICJ zásadně nesouhlasí s argumentem, že Charta nechrání, a neměla by chránit, občanská a politická práva, ani s dělením lidských práv do různých kategorií. ICJ zastává názor, že veškerá lidská práva jsou univerzální, nedělitelná, vzájemně závislá a propojená (Vídeňská deklarace a akční plán ze dne 25. června 1993 přijaté na Světové konferenci o lidských právech ve Vídni, bod 5). Tuto zásadu připomněl Výbor také ve věci *International Federation of Human Rights (FIDH) proti Francii*, č. 14/2003, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 8. září 2004, § 28.
38. Výbor připomíná své rozhodnutí o přijatelnosti této stížnosti, podle něhož by se měly otázky použitelnosti článku 17 Charty z roku 1961 na okolnosti popsané v podané stížnosti přezkoumat v rámci posouzení odůvodněnosti stížnosti (rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 13. září 2017, § 12).
39. Při výkladu působnosti článku 17 Charty z roku 1961 Výbor opakovaně uvedl, že záležitosti týkající se dětí a právního řádu, dětí v péči veřejnoprávních institucí a ochrany dětí před špatným zacházením a zneužíváním do působnosti článku 17 Charty z roku 1961 spadají (Závěry XV-2 (2001), výkladové stanovisko, článek 17). Přímou se také zabýval otázkami trestního řízení ve vztahu k působnosti článku 17 Charty z roku 1961 (viz např. Závěry XIX-4 (2011), Dánsko, Závěry XIX-4 (2011), Spojené království). Pro tuto stížnost je obzvláště důležitý závěr Výboru, že článek 17 Charty z roku 1961 dopadá i na situace delikventních dětí (výkladové stanovisko k článku 17, Závěry XV-2 (2001), viz také Závěry XX-4 (2015), článek 17, Dánsko, Polsko a Spojené království).

40. Výbor v tomto ohledu konstatuje, že státy, které jsou smluvní stranou Charty z roku 1961, včetně České republiky, opakovaně podávají ve vztahu k článku 17 zprávy o dětech, které se dostaly do střetu se zákonem („delikventní děti“), včetně relevantních situací dětí, jež nedovršily zákonný věk trestní odpovědnosti (viz nejnověji Závěry XX-4 (2015), článek 17; Závěry XXI-4 (2019), článek 17).
41. Kromě toho Výbor zdůrazňuje, že Charta obsahuje komplexní ustanovení na ochranu základních práv a lidské důstojnosti dětí – tj. osob mladších 18 let. V tomto ohledu rozšiřuje požadavky Evropské úmluvy o lidských právech (*Association for the Protection of All Children (APPROACH) Ltd. proti České republice*, stížnost č. 96/2013, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 20. ledna 2015, § 46).
42. Evropský soud pro lidská práva zdůrazňuje, že neexistuje žádná ostrá hranice mezi sférou sociálních a hospodářských práv a oblastí, na niž se vztahuje Evropská úmluva o lidských právech (*Airey proti Irsku*, č. 6289/73, rozsudek ze dne 9. října 1979, § 26). Zatímco EÚLP stanoví, jaká jsou základní občanská a politická práva, mnoho z nich má dopady sociální a hospodářské povahy (tamtéž). Obdobně také Charta upravuje v zásadě sociální nebo hospodářská práva, ale mnoho z nich má dopady na občanská a politická práva. Výbor zde připomíná, že přikládá velký význam nedělitelnosti všech lidských práv, které tvoří evropský systém ochrany lidských práv (*Transgender Europe a ILGA-Europe proti České republice*, stížnost č. 117/2015, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 15. května 2018, § 83).
43. Výbor tedy vykládá práva zakotvená v Chartě ve světle zásady nedělitelnosti a vzájemné provázanosti lidských práv. To se promítá do jeho rozhodovací praxe k článku 17 jak Charty z roku 1961, tak revidované Charty (viz např. *FIDH proti Francii*, stížnost č. 14/2003, cit. výše, § 28). Výbor se při své činnosti v souvislosti článkem 17 přímo zabýval řadou otázek, v nichž byly silně přítomny aspekty občanských a politických práv, včetně otázky tělesného trestání dětí (viz např. *Association for the Protection of All Children (APPROACH) Ltd. proti České republice*, stížnost č. 96/2013, cit. výše; *World Organisation against Torture (OMCT) proti Řecku*, stížnost č. 17/2003, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 7. prosince 2014) a ochrany duševní a fyzické integrity (viz např. *Defence for Children International (DCI) proti Belgii*, stížnost č. 69/2011, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 23. října 2012, § 35).
44. Výbor má skutečně za to, že článek 17 Charty je výrazem nedělitelnosti lidských práv, neboť ukládá státům, které jsou její smluvní stranou, povinnost zakazovat a trestat všechny formy násilí na dětech, včetně tělesných trestů, a dále pozitivní závazky zajistit dětem obydlí, základní péči a ochranu, včetně dětí delikventních. Jakýkoli jiný výklad by byl v rozporu s ustálenou praxí Výboru, jež se řídí zásadou přijímat takový výklad Charty, který je nejvhodnější pro realizaci účelu a cíle Charty (*Defence for Children International (DCI) proti Nizozemsku*, stížnost č. 47/2008, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 20. října 2008, § 36).
45. Výbor je tedy toho názoru, že právo na *sociální a hospodářskou ochranu* zakotvené v článku 17 Charty z roku 1961 se již dlouhodobě vykládá tak, že se vztahuje i na delikventní děti. Kromě toho povinnost států podle článku 17 „přijmout všechna vhodná a potřebná opatření“ k zajištění účinného výkonu takového práva, včetně „zřizování a provozování vhodných institucí a služeb“, se nutně musí vztahovat také na ta opatření, instituce a služby, které jsou specifické pro situaci delikventních dětí.
46. Ve světle výše uvedeného Výbor rozhoduje, že otázky tvořící předmět této stížnosti spadají do působnosti článku 17 Charty z roku 1961.

K tvrzené diskriminaci

47. ICJ s odkazem na zákaz diskriminace zakotvený v Preambuli Charty z roku 1961 tvrdí, že trestně neodpovědné děti jsou v předprocesní fázi řízení ve věcech mládeže vystaveny diskriminaci oproti mladistvým. ICJ tvrdí, že dětem pod zákonnou hranicí trestní odpovědnosti se dostává významně nižšího standardu ochrany během předprocesní fáze řízení ve věcech mládeže než mladistvým. ICJ tvrdí, že předprocesní fáze řízení ve věcech mládeže je pro obě věkové skupiny totožná, pokud se dostanou do konfliktu s trestním právem, a proto jsou *de facto* ve srovnatelné situaci.
48. Vláda nejprve připomíná, že Česká republika přistoupila k Chartě z roku 1961. Podle jejího názoru z textu Preambule ani jiných ustanovení Charty z roku 1961 nevyplývá závazek státu týkající se zákazu diskriminace na základě věku ani na základě jiného postavení. Vláda dále odmítá tvrzení ICJ týkající se zákazu diskriminace na základě „jiného postavení“, které je založeno na znění článku E Revidované evropské sociální charty z roku 1996 s ohledem na to, že Česká republika Revidovanou evropskou sociální chartu neratifikovala, a není jí tudíž nijak vázána. Závěrem vláda zdůrazňuje, že trestní řízení o trestných činech spáchaných trestně odpovědnými mladistvými a občanskoprávní řízení o „činech jinak trestných“ spáchaných dětmi pod věkovou hranicí 15 let jsou založena na zcela odlišných zásadách, a právní záruky poskytované účastníkům těchto řízení proto nelze žádným způsobem srovnávat.
49. Výbor připomíná svá dřívější rozhodnutí o tom, že případy diskriminace mohou být zkoumány ve vztahu k Preambuli Charty z roku 1961 ve spojení s hmotnými právy zakotvenými v Chartě z roku 1961 (*European Roma and Travellers Forum (ERTF) proti České republice*, stížnost č. 104/2014, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 17. května 2016, § 112; *Greek General Confederation of Labour (GSEE) proti Řecku*, stížnost č. 111/2014, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 23. března 2017, § 194-197, *GENOP-DEI a ADEDY proti Řecku*, stížnost č. 66/2011, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 23. května 2012, § 66–69).
50. Hlavní otázkou týkající se dětí, jejichž práva jsou předmětem této stížnosti, však není diskriminace, ať již ve srovnání s mladistvými nebo dospělými osobami. Klíčovou je spíše otázka, zda jsou efektivně zaručena jejich práva ve světle článku 17 Charty z roku 1961 (*European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF) proti Francii*, stížnost č. 114/2015, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 24. ledna 2018, § 59; *DCI proti Nizozemsku*, stížnost č. 47/2008, cit. výše, § 72–75; *DCI proti Belgii*, stížnost č. 69/2011, cit. výše, § 148–151).
51. Výbor proto nepovažuje za potřebné řešit otázku tvrzené diskriminace jako samostatný aspekt této stížnosti. Rozhoduje proto, že projednávanou věc přezkoumá výhradně na poli článku 17 Charty z roku 1961.

I. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 17 CHARTY Z ROKU 1961

52. Článek 17 Charty z roku 1961 zní:

Článek 17 – Právo matek a dětí na sociální a hospodářskou ochranu

Část I: „Matky a děti, bez ohledu na existenci manželství a rodinné vztahy, mají právo na řádnou sociální a hospodářskou ochranu.

Část II: „S cílem zajistit účinné uplatnění práva matek a dětí na sociální a hospodářskou ochranu se smluvní strany zavazují přijmout všechna vhodná a potřebná opatření k tomuto cíli, včetně zřizování nebo provozování vhodných institucí nebo služeb.

A. Tvrzení účastníků řízení

1. Stěžovatelská organizace

53. ICJ tvrdí, že Česká republika v rozporu s článkem 17 Charty z roku 1961 samostatně nebo ve spojení se zákazem diskriminace v Preambuli k Chartě z roku 1961 nezajišťuje v předprocesní fázi soudního řízení ve věcech mládeže rovným způsobem právní ochranu a participační práva dětí, jež nedovršily věk trestní odpovědnosti, ani jejich přístup k efektivním opatřením restorativní justice, které by se na tyto děti vztahovaly.
54. ICJ uvádí, že projednávaná stížnost se týká práv skupiny dětí, jež nedovršily věk trestní odpovědnosti, tj. dětí mladších 15 let. Dále vysvětluje, že zákon o soudnictví ve věcech mládeže se vztahuje na dvě věkové skupiny: děti pod hranicí trestní odpovědnosti (mladší 15 let) a mladistvé (tj. ty, které v okamžiku spáchání trestného činu dovršily patnáctý rok věku, ale byli mladší 18 let).
55. ICJ uvádí, že v případech mladistvých se trestní řízení člení do tří fází: i) předprocesní fáze (prověřování); ii) předprocesní fáze (vyšetřování) a iii) řízení před soudem. U dětí, jež nedovršily věk trestní odpovědnosti, se předprocesní fáze omezuje jen na prověřování. Má-li policejní orgán důvodné podezření, že protiprávní čin spáchalo dítě, jež nedovršilo věk trestní odpovědnosti, věc odloží ve smyslu § 159a odst. 2 trestního řádu. Podle § 90 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže má pak státní zastupitelství povinnost předat věc týkající se dítěte nedosahujícího věku trestní odpovědnosti soudu pro mládež. Soud pro mládež může uložit některou ze sankcí (opatření) vyjmenovaných v § 93 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, včetně opatření spočívajících ve zbavení osobní svobody (ochranná výchova a ochranné léčení v ústavním zařízení).
56. Podle ICJ obvykle trvá fáze prověřování několik měsíců. Během této fáze provádějí policejní orgány množství opatření včetně výslechů, ohledání místa činu či odběrů DNA. ICJ tvrdí, že důkazy nebo jiné informace shromážděné v této fázi mají zásadní význam pro ukládání opatření soudy pro mládež, neboť tyto soudy se opírají primárně o důkazy shromážděné policejními orgány v přípravném řízení.
57. ICJ namítá, že během fáze prověřování nemohou děti, jež nedovršily věk trestní odpovědnosti, využívat zvláštní procesní práva, jako je právo na nutnou obhajobu, právo na nahlédnutí do policejního spisu, právo na doručení konečného rozhodnutí policejního orgánu ve věci nebo právo podat proti usnesení policejního orgánu opravný prostředek. ICJ dále uvádí, že trestně neodpovědné děti jsou podrobovány formálním řízením, aniž by mohly využít alternativních opatření (odklonů). ICJ tvrdí, že trestně neodpovědné děti nejsou vnímány jako nositelé a rovnoprávné subjekty lidských práv a není s nimi podle toho zacházeno, nýbrž se k nim přistupuje jako k objektu péče a výchovy k morálce.
58. ICJ tvrdí, že následující způsoby chování ze strany státu představují porušení článku 17 Charty z roku 1961.
 - (i) **Tvrzené nezajištění nutné obhajoby dětem, jež nedovršily věk trestní odpovědnosti, v předprocesní fázi řízení ve věcech mládeže**
59. ICJ namítá, že trestně neodpovědným dětem není přidělen advokát, který by je informoval o zvláštních aspektech řízení a jejich procesních právech, např. právu nevypovídat, pomohl jim s přípravou obhajoby, radil jim během výslechu a podporoval je v přípravném řízení. ICJ dále uvádí, že zákon o soudnictví ve věcech mládeže nemá žádné výslovné ustanovení o právu na právní pomoc v přípravném řízení pro děti, jež nedovršily věk

trestní odpovědnosti. Podle stejného zákona přitom musejí být všichni mladiství zastoupeni advokátem podle svého výběru nebo mít zajištěnu nutnou obhajobu (prostřednictvím advokáta), který jim bude přidělen od samého počátku řízení, včetně fáze prověřování.

60. ICJ připomíná, že podle mezinárodních standardů zájmy spravedlnosti vyžadují, aby delikventní děti měly možnost v řízení, ať už je ve vnitrostátním právu označeno jako trestní či jinak, využít právo na právní pomoc od počátku formálního řízení vedeného proti nim. Kromě toho ICJ tvrdí, že dětem musí být poskytnuta minimálně stejná procesní práva jako dospělým v obdobných situacích. Odvolává se v tomto ohledu na řadu norem Rady Evropy, včetně judikatury Evropského soudu pro lidská práva, a dále norem OSN.

(ii) Tvrzené neumožnění přístupu do policejního spisu během předprocesní fáze řízení ve věcech mládeže

61. ICJ ve své stížnosti namítá, že v předprocesní fázi nemají trestně neodpovědné děti ani jejich rodiče, zákonní zástupci či jiní v úvahu připadající zástupci přístup do policejního spisu. Ustanovení § 65 odst. 1 trestního řádu vyjmenovává osoby oprávněné nahlédnout do spisu. ICJ uvádí, že trestně neodpovědné děti a jejich zástupci nejsou v tomto výčtu uvedeni. Tvrdí, že v předprocesní fázi řízení ve věcech mládeže jsou trestně neodpovědné děti *de facto* vydány libovůli policejních vyšetřovatelů. ICJ zdůrazňuje, že bez znalosti obsahu spisu nemohou trestně neodpovědné děti účinně navrhopvat nové důkazy nebo zpochybňovat důkazy již shromážděné.
62. Vláda ve svém stanovisku k odůvodněnosti stížnosti uvádí, že trestně neodpovědné děti nebo jejich zástupci mohou nahlížet do spisu na žádost, nejsou-li dány vážné důvody pro odmítnutí takové žádosti. ICJ v odpovědi na stanovisko vlády k odůvodněnosti stížnosti uvedla, že příslušná norma chybí nebo je nejasná a v každém případě se uplatňuje svévolně, když přístup do spisu závisí na uvážení policejního orgánu nebo státního zástupce.

(iii) Tvrzené nedoručování konečného rozhodnutí policejního orgánu trestně neodpovědnému dítěti a nemožnost podat proti tomuto rozhodnutí stížnost

63. ICJ namítá, že trestně neodpovědné děti nemají právo na doručení konečného rozhodnutí policejního orgánu v přípravném řízení a nemají právo toto rozhodnutí napadnout oprávněným prostředkem, ať již přímo samy nebo prostřednictvím právního zástupce. ICJ tvrdí, že usnesení policejního orgánu podle § 159a odst. 2 trestního řádu, jímž se odkládá řízení a o výsledku je informován státní zástupce, automaticky vede k formálnímu projednání před soudem pro mládež.
64. ICJ dále uvádí, že zatímco mladistvým a dospělým musí být doručeno usnesení o zastavení trestního stíhání a mají právo proti takovému rozhodnutí podat stížnost (podle § 172 odst. 1 a 3 trestního řádu), trestně neodpovědné děti nemohou využívat stejnou úroveň sociální ochrany. Ve své odpovědi na stanovisko vlády k odůvodněnosti stížnosti ICJ zdůrazňuje, že je rozdíl mezi tím být vyrozuměn o rozhodnutí a doručení takového rozhodnutí. Podle názoru ICJ vnitrostátní právo zjevně vůbec nepředpokládá možnost doručení rozhodnutí. Kromě toho ICJ namítá, že možnost být vyrozuměn, která je sama o sobě nedostatečná, je rovněž nejasně formulovaná. ICJ tvrdí, že nedoručení rozhodnutí a absence práva na opravný prostředek proti němu má za následek, že dítě nedosahující věku trestní odpovědnosti ani jeho zástupci nemohou usilovat o případný příznivější výsledek řízení. Právo podat opravný prostředek proti rozhodnutí tak může být pro dítě zcela zásadní, aby se zamezilo zbytečným soudním řízením a případné traumatizaci z nich plynoucí.
65. ICJ dále uvádí, že trestně neodpovědné děti by měly mít právo odvolat se proti rozhodnutí vydanému podle § 159a odst. 2 trestního řádu, protože takové rozhodnutí zásadně určuje

jejich následné procesní postavení. ICJ argumentuje, že právní řád nestanoví žádný opravný prostředek, jímž by bylo možné napadnout toto rozhodnutí u vyšší instance. Zároveň ICJ zdůrazňuje, že neexistuje objektivní a rozumné zdůvodnění pro to, aby trestně neodpovědným dětem nebylo přiznáno právo na doručení rozhodnutí a právo podat stížnost proti usnesení o odložení řízení podle § 159a odst. 2 trestního řádu.

(iv) Tvrzené nezajištění ochrany trestně neodpovědných dětí, jež jsou podezřelé ze spáchání protiprávního činu, před formálním procesem před soudem pro mládež

66. ICJ uvádí, že v případech trestně neodpovědných dětí český soudní systém pro mládež neupravuje žádná opatření restorativní justice, typicky mediaci nebo tzv. „odklony“ ani jiné alternativy formálního řízení před soudem pro mládež. Po odložení věci podle § 159a odst. 2 trestního řádu je státní zástupce povinen ve smyslu § 90 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže předat věc daného dítěte soudu pro mládež. ICJ zdůrazňuje, že i když zákon o soudnictví ve věcech mládeže v § 3 odst. 1 prohlašuje, že je založen na zásadách restorativní justice, neupravuje pro trestně neodpovědné děti možnost mediace ani jakékoli formy odklonu. S těmito dětmi je tedy vždy vedeno formální soudní řízení, včetně případů obvinění z drobných deliktů. ICJ podotýká, že naproti tomu u mladistvých a dospělých zákon upravuje zvláštní způsoby odklonů již v přípravném řízení. ICJ namítá, že absence restorativní justice pro trestně neodpovědné děti vede ke zbytečným formálním procesům.
67. ICJ dále tvrdí, že zaručení sociální ochrany dětí podle článku 17 Charty z roku 1961 vyžaduje od států, které aby u trestně neodpovědných dětí zajistily, že nebudou nuceny čelit formálním procesům v případech, kdy je to nepřiměřené a zbytečné, a že pro ně budou dostupné a přístupné alternativy založené na zásadách restorativní justice. ICJ připomíná, že mezinárodní standardy lidských práv týkající se justice ve věcech mládeže upřednostňují alternativy k trestnímu stíhání a formálnímu řízení před soudem, aby se zamezilo zbytečné stigmatizaci dětí a byla posílena jejich sociální ochrana. ICJ odkazuje na celou řadu standardů Rady Evropy i OSN, např. pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem (2010) a Pekingská pravidla přijatá Valným shromážděním OSN (1985).
68. Pokud jde o argument vlády, že „existence odklonů ve smyslu trestního zákoníku v řízení ve věcech dětí mladších 15 let by naopak představovala snížení stupně ochrany, který je dnes dětem zajištěn“, ICJ konstatuje, že vláda tento názor nijak nezduvodňuje, ale pouze tvrdí, že aktuální „odklony“ formulované v trestním právu by znamenaly snížení standardu ochrany.

2. Žalovaná vláda

69. Vláda nejprve zdůrazňuje, že jednou ze zásadních otázek, jež musejí být při přezkumu této stížnosti posuzovány, je odlišná povaha řízení ve věcech mladistvých na straně jedné a dětí, jež nedovršily věk trestní odpovědnosti, na straně druhé. Vláda uvádí, že řízení ve věcech mladistvých pachatelů má povahu trestního řízení, kdežto právní úprava řízení ve věcech trestně neodpovědných dětí mladších patnácti let, které jsou podezřelé ze spáchání protiprávního činu, je svou povahou občanskoprávním řízením, na které se podpůrně použijí občanskoprávní předpisy.
70. Vláda dále uvádí, že ve vztahu k řízení ve věcech dětí mladších patnácti let spočívá právní systém na modelu sociálně opatrovnickém, kde je kladen důraz na zjištění příčin a předcházení delikventnímu chování dětí volbou vhodných opatření. Vláda předestřela přehled systému řízení ve věcech dětí mladších patnácti let podezřelých ze spáchání protiprávních činů, včetně opatření, která může uložit soud pro mladistvé [např. výchovnou povinnost,

výchovné omezení, napomenutí s výstrahou, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče, dohled probačního úředníka, ochrannou výchovu nebo ochranné léčení (viz § 93 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže)].

71. Vláda podotýká, že souladem právní úpravy dané zákonem o soudnictví ve věcech mládeže a výslednou praxí státu s ústavním pořádkem a mezinárodními závazky České republiky se zabýval také Ústavní soud, který opakovaně dospěl k závěru, že práva dítěte jsou v soudním řízení účinně chráněna.
72. Pokud jde o odůvodněnost stížnosti, vláda navrhuje Výboru, aby stížnost prohlásil za nedůvodnou, zejména z těchto důvodů:

(i) K tvrzenému nezajištění nutné obhajoby dětem, jež nedovršily věk trestní odpovědnosti, v předprocesní fázi řízení ve věcech mládeže

73. Vláda uvádí, že během prověřování má policejní orgán možnost vyzvat dítě k podání vysvětlení. Účelem a cílem tohoto vysvětlení je podle vlády zajistit dítěti právo vyjádřit se k předmětnému podezření, jak to vyžaduje článek 12 Úmluvy o právech dítěte. Vláda poukazuje na to, že podle § 158 odst. 5 trestního řádu má dítě (stejně jako jakákoli jiná osoba) při podání vysvětlení právo na právní pomoc advokáta, byť současně upřesňuje, že stát právní pomoc dítěti nezajišťuje. Vláda dále tvrdí, že při podání vysvětlení dítětem mladším 15 let je vždy přítomen zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí, a zpravidla je možné, aby se jej účastnil zákonný zástupce či opatrovník dítěte a aby kdykoli zajistil dítěti právní pomoc advokáta. Vláda je proto přesvědčena, že práva dítěte jsou účinně chráněna.
74. Pokud jde o námitku ICJ, že děti podávající vysvětlení si samy nemohou vyžádat právní pomoc, čímž se přístup k právní pomoci advokáta stává jen iluzorním, vláda odkazuje na § 158 odst. 5 trestního řádu, podle nějž je-li vysvětlení požadováno od nezletilého, je třeba o úkonu předem vyrozumět jeho zákonného zástupce nebo opatrovníka. Vláda uvádí, že zákonný zástupce nebo opatrovník dítěte jsou si tak vědomi skutečnosti, že dítě bude podávat vysvětlení, a proto jsou s to právní pomoc dítěti zajistit.

(ii) K tvrzenému neumožnění přístupu do policejního spisu během předprocesní fáze řízení ve věcech mládeže

75. Vláda uvádí, že možnost, aby dítě a jeho rodiče ve fázi prověřování nahlédli do spisu, není vyloučena. Žádosti dítěte či jeho zákonných zástupců o nahlédnutí do spisu lze vyhovět, nebude-li shledány závažné důvody pro nevyhovění této žádosti. Mezi takové závažné důvody by podle vlády patřily zejména taktické důvody probíhajícího prověřování či střet zájmů osob žádajících o nahlédnutí do spisu.
76. Vláda připouští, že v určitých případech dítě přístup k policejnímu spisu ve fázi prověřování nemá. Ani v těchto případech však podle jejího tvrzení není dítě na svých právech nijak zkráceno z toho důvodu, že provádění veškerých důkazů je soustředěno do řízení před soudem pro mládež a předprocesní fáze řízení zvaná prověřování směřuje toliko k odhalení skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin nebo čin jinak trestný.

(iii) K tvrzenému nedoručování konečného rozhodnutí policejního orgánu trestně neodpovědnému dítěti a nemožnosti podat proti tomuto rozhodnutí stížnost

77. Vláda odmítá tvrzení stěžovatelky, že usnesení o odložení věci z důvodu nepřipustnosti trestního stíhání pro nedostatek věku není dítěti a jeho zákonným zástupcům sdělováno.

Vláda zde poukazuje na ustanovení § 159a odst. 6 trestního řádu, který jako obecné pravidlo stanoví, že usnesení o odložení věci musí být doručeno osobě, která jím je přímo dotčena. Vláda dále uvádí, že v případech, kdy je dítě mladší 15 let podezřelé ze spáchání protiprávního činu, jsou jeho zákonní zástupci řádně vyrozumíváni o výsledku prověřování skutečností a obdrží tuto informaci dříve, než státní zástupce odešle spis soudu pro mládež.

78. Ve svém doplňujícím vyjádření k odůvodněnosti stížnosti předkládá vláda stanovisko Analytického a legislativního odboru Nejvyššího státního zastupitelství sp. zn. 1 SL 705/2017. Toto stanovisko uvádí, že zákonní zástupci dítěte mají být o odložení věci vyrozumíváni. Vyrozumění o odložení věci z důvodu nepřipustnosti trestního stíhání pro nedostatek věku obsahuje i informace o shromážděných důkazech. Vláda uvádí, že v souladu s výše citovaným stanoviskem jsou státní zástupci na specializovaných seminářích školeni v tom smyslu, že zákonní zástupci mají být vyrozumíváni o rozhodnutí o odložení věci z důvodu nepřipustnosti trestního stíhání pro nedostatek věku.
79. Vláda připouští, že platná právní úprava dítěti mladšímu 15 let neumožňuje podat proti odložení věci z důvodu nepřipustnosti trestního stíhání pro nedostatek věku opravný prostředek. Dále pak uvádí, že podle ustanovení § 145 trestního řádu lze usnesení obecně napadnout stížností. Podle tohoto ustanovení může být usnesení napadnuto pro nesprávnost některého jeho výroku nebo pro porušení ustanovení o řízení, které usnesení předcházelo, jestliže toto porušení mohlo způsobit nesprávnost některého výroku usnesení.

(iv) K tvrzenému nezajištění ochrany trestně neodpovědných dětí, jež jsou podezřelé ze spáchání protiprávního činu, před formálním procesem před soudem pro mládež

80. Vláda se domnívá, že existence odklonů ve smyslu trestního zákoníku by v řízení ve věcech dětí mladších 15 let představovala snížení úrovně ochrany, která je dnes dětem podezřelým ze spáchání činu jinak trestného zajištěna.
81. Podle názoru vlády poskytuje příslušná právní úprava dětem v řízení před soudem pro mládež vysoký stupeň ochrany jejich práv. Pokud by byly umožněny odklony v předprocesní fázi řízení označované jako prověřování, policejní orgán by při rozhodnutí o odklonu *de facto* současně rozhodl, že se dítě činu jinak trestného *dopustilo*, aniž by však o tom proběhlo řízení před nezávislým soudem, v němž by byla zaručena procesní práva dítěte.

B. Hodnocení Výboru

82. Výbor připomíná, že konzistentně vykládá článek 17 Charty z roku 1961 tak, že dopadá i na záležitosti týkající se delikventních dětí (Závěry XV-2, (2001), obecný úvod, obecné poznámky týkající se čl. 10 a článku 17, viz § 34–46 tohoto rozhodnutí). Výbor již dříve například rozhodl, že postupy uplatňované u dětí a mladých osob musejí být pro ně vhodné a že jim musejí být poskytnuty stejné procesní záruky jako dospělým (Závěry XV-2 (2001), výkladové stanovisko, článek 17). Procesní záruky požadované k zajištění práv dětí podle Charty půjdou skutečně v mnoha případech nad rámec záruk, které jsou vyžadovány u dospělých.
83. Za účelem zajištění sociální a hospodářské ochrany dětí podle článku 17 Charty z roku 1961 musejí státy, které jsou její smluvní stranou, podnikat veškerá vhodná a nezbytná opatření zaručující, že se dětem dostane adekvátní ochrany, mimo jiné ve formě vhodných procesních práv. Nesplnění této povinnosti a z něho plynoucí rizika dopadající na děti v souvislosti s příslušným právním řízením nebo v jeho důsledku budou mít pravděpodobně významné a dalekosáhlé dopady jak na situaci dítěte v krátkodobém horizontu, tak

na jeho dlouhodobý duševní, mravní a sociální vývoj. Tato opatření jsou tedy zásadní pro zajištění práva dítěte na sociální a hospodářskou ochranu ve smyslu článku 17.

84. Kromě toho se již Výbor k situaci trestně neodpovědných dětí v České republice vyjádřil ve svých Závěrech ke stanoviskům neziskových organizací předloženým v souvislosti s dvanáctou národní zprávou České republiky (2015), a to tak, že soudnictví ve věcech mládeže neposkytuje dětem nedosahujícím hranice trestní odpovědnosti individualizované zacházení a restorativní opatření. Tato informace rovněž ukazuje, že případy dětí mladších 15 let (v roce 2012 se to týkalo 1371 dětí) byly údajně vždy projednávány soudem pro mládež, a to i v případech drobných deliktů (viz Závěry XX-4 (2015), článek 17, Česká republika a stanoviska neziskových organizací k dvanácté národní zprávě o plnění Revidované evropské sociální charty ze dne 3. února 2015, strany 9–15).
85. Pokud jde o argument vlády, že řízení ve věcech dětí mladších patnácti let, jež jsou podezřelí ze spáchání činu jinak trestného, je svou povahou občanskoprávním řízením, dospěl Výbor k závěru, že podle článku 17 Charty z roku 1961 musejí děti požívat odpovídající úroveň ochrany bez ohledu na formální označení a povahu řízení (trestní nebo občanskoprávní) ve vnitrostátním právním řádu. Výbor zdůrazňuje, že přijetí opatření s ohledem na záměr státu vytvořit pro trestně neodpovědné děti systém poskytující vyšší míru ochrany by nemělo vést k tomu, že se dětem dostane nižších nebo slabších procesních záruk než dospělým.
86. S ohledem na specifickou a mnohohrstvou zranitelnost dětí mladších 15 let Výbor zdůrazňuje zásadní význam poskytnutí vhodné ochrany trestně neodpovědným dětem jak v předprocesní, tak v procesní fázi řízení. Výbor má za to, že i když trestně neodpovědné děti nemohou být trestně stíhány, je třeba jim poskytnout vhodnou zákonnou procesní ochranu, protože toto řízení pro ně může mít významné důsledky v kontextu jejich sociální a hospodářské ochrany. Mezi tyto důsledky může patřit uložení opatření podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, jako jsou „ochranná výchova“ a „ochranné léčení“ v ústavním zařízení (viz § 93 odst. 1 písm. f) a g) zákona o soudnictví ve věcech mládeže).
87. Výbor připomíná, že čl. 31 odst. 1 a 3 Vídeňské úmluvy o smluvním právu požaduje, aby podmínky smlouvy byly vykládány v jejich celkové souvislosti, s přihlédnutím k předmětu a účelu smlouvy a v souladu s ostatními relevantními a použitelnými pravidly mezinárodního práva (viz § 33 výše). Výbor proto musí posuzovat článek 17 Charty z roku 1961 s přihlédnutím k doplňkovým mezinárodním nástrojům a jejich závaznému výkladu. To se týká především Úmluvy o právech dítěte a obecných komentářů Výboru pro práva dítěte (*mutatis mutandis*, *FIDH proti Francii*, stížnost č. 14/2003, cit. výše, § 26; *DCI proti Nizozemsku*, stížnost č. 47/2008, cit. výše, § 35–36; *European Council of Police Trade Unions (CESP) proti Francii*, stížnost č. 101/2013, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 27. ledna 2016, § 82).
88. Vzhledem ke konkrétním tvrzením předloženým v této stížnosti přezkoumá Výbor, zda ochrana poskytovaná ve vnitrostátním právu a praxi trestně neodpovědným dětem podezřelým ze spáchání protiprávního činu je v souladu s článkem 17 Charty z roku 1961.
- (i) *K tvrzenému nezajištění nutné obhajoby dětem, jež nedovršily věk trestní odpovědnosti, v předprocesní fázi řízení ve věcech mládeže*
89. Výbor konstatuje, že podle ICJ není trestně neodpovědným dětem přidělen advokát, který by je informoval o zvláštních aspektech řízení a jejich procesních právech (zejména právu nevypovídat), pomohl jim s přípravou obhajoby, radil jim během výslechu a podporoval

je v přípravném řízení. Podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže nemají děti, jež nedovršily věk trestní odpovědnosti, v přípravném řízení právo na bezplatnou právní pomoc. Naproti tomu mladiství musejí být vždy zastoupeni advokátem podle svého výběru nebo obhájcem *ex offio*, který je jim přidělen od samého počátku řízení, včetně fáze *prověřování*.

90. Výbor na základě informací a příkladů předložených ICJ konstatuje, že v přípravném řízení, které může v praxi trvat i několik měsíců, jsou děti podrobovány zdlouhavým výslechům na policejních služebnách bez přítomnosti advokáta nebo svého rodiče/opatrovníka. Mohou podstupovat odběry krve, otisků prstů a DNA. Jak uvádí ICJ, statistické údaje poskytnuté Ministerstvem vnitra ukazují, že se to týká významného počtu dětí, neboť v roce 2015 tvořily trestně neodpovědné děti třetinu všech dětí procházejících soudnictvím ve věcech mládeže.
91. Výbor konstatuje, že podle § 158 odst. 5 trestního řádu má při podání vysvětlení každý právo na právní pomoc advokáta. Podle téhož ustanovení, je-li vysvětlení požadováno od nezletilého, je třeba o úkonu předem vyrozumět jeho zákonného zástupce nebo opatrovníka, byť s určitými výjimkami, například jestliže provedení úkonu nelze odložit a vyrozumění zákonného zástupce nebo opatrovníka nelze zajistit. Výbor dále konstatuje, že podle § 24 odst. 2 zákona o Policii České republiky, jedná-li se o osobu mladší 15 let, vyrozumí se také orgán sociálně právní ochrany dětí.
92. Výbor tuto právní úpravu chápe tak, že trestně neodpovědné děti mají „právo“ na právní pomoc pouze tehdy, pokud ve fázi prověřování poskytují vysvětlení. Výbor konstatuje, že orgány nemají za povinnost zajišťovat nutnou obhajobu trestně neodpovědným dětem od samého počátku přípravného řízení.
93. Výbor konstatuje, že trestně neodpovědné děti vzhledem ke své relativní nezralosti nemusejí být vždy schopny porozumět přípravnému řízení a jeho pravidlům. Nelze proto předpokládat, že by byly schopny se v této situaci samy obhajovat. Výbor zdůrazňuje, že trestně neodpovědným dětem by se mělo dostat pomoci advokáta, aby porozuměly svým právům a postupům, které se vůči nim uplatňují, a mohly si připravit obhajobu. Kromě toho by měly mít za všech okolností právo na právní pomoc již od počátku řízení a zejména během výslechu policejním orgánem. Státy by měly zajistit dítěti právní pomoc advokáta, pokud si ji nezajistí samo nebo mu ji neobstará jeho zákonný zástupce či opatrovník.
94. Výbor zdůrazňuje, že nezajištění právní pomoci trestně neodpovědným dětem v předprocesní fázi řízení může mít nepříznivý dopad na průběh řízení, čímž se zvýší pravděpodobnost, že dítěti budou uložena taková opatření, jako je zbavení osobní svobody podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže (zejména „ochranná výchova“ a „ochranné léčení“ v ústavním zařízení ve smyslu § 93 odst. 1 písm. f) a g) zákona o soudnictví ve věcech mládeže). Výbor je proto toho názoru, že poskytování právní pomoci delikventním dětem, která je nezbytná pro zajištění jejich sociální a hospodářské ochrany ve smyslu článku 17, by nemělo být ponecháváno na uvážení orgánů, a to ani v předprocesní fázi řízení.
95. Výbor konstatuje, že Výbor OSN pro práva dítěte při výkladu čl. 40 odst. 2 písm. b) bodu ii) Úmluvy o právech dítěte, podle něhož mají mít děti „při přípravě a při uplatnění své obhajoby právní nebo jinou potřebnou pomoc“, doporučil, aby „státy zajistily bezplatně účinné právní zastoupení všem dětem, které čelí trestnímu obvinění před soudními nebo správními orgány či jinými orgány veřejné moci“ (viz UN CRC, obecný komentář č. 24 (2019) k právům dětí v soudnictví pro mládež, body 49–53).

96. Výbor dále zmiňuje stanovisko Evropského výboru pro zabránění mučení, podle nějž by osoby mladší 18 let neměly být podrobovány policejnímu výslechu nebo vyzývány k učinení jakéhokoli prohlášení nebo podpisu jakéhokoli dokumentu ve věci trestného činu, z jehož spáchání jsou podezřívány, bez přítomnosti advokáta a v zásadě i dospělé osoby, které důvěřují (viz Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky ve dnech 2. až 11. října 2018, bod 17). Výbor také zmiňuje doporučení Výboru OSN pro lidská práva, že Česká republika by měla „zajistit minimálně to, aby děti mladší 15 let podezřelé ze spáchání protiprávního činu mohly využívat stejných standardních záruk trestního práva ve všech fázích trestního řízení nebo soudního řízení ve věcech mládeže [vztahujících se na jakoukoli jinou osobu], zejména práva na řádnou obhajobu“ (Výbor OSN pro lidská práva, závěrečná doporučení k třetí periodické zprávě České republiky, bod 20).
97. Výbor také odkazuje na pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem přijaté dne 17. listopadu 2010, podle nichž „kdykoli policie zadrží dítě [...]. Dětem by měl být umožněn přístup k advokátovi a měly by mít možnost kontaktovat své rodiče nebo osobu, které důvěřují“ (bod 28).
98. Výbor připomíná názor vlády, že práva dítěte jsou chráněna na základě skutečnosti, že podání vysvětlení na policii se účastní zákonný zástupce nebo opatrovník dítěte a zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Výbor zde však poukazuje na to, že podle článku 17 Charty z roku 1961 a v souladu s mezinárodními dokumenty zmíněnými výše má být dítěti poskytnut účinný přístup k advokátovi a během výslechu by mu měla být zajištěna podpora rodiče, opatrovníka nebo osoby, které důvěřuje. Osoba důvěrníka zde zastává roli obecné psychologické a emoční podpory dítěte a tím přispívá k efektivnímu výsledku, ale nelze od ní očekávat, že bude mít dostatečné znalosti o právních záležitostech týkajících se práv dítěte a systému soudnictví ve věcech mládeže.
99. Výbor má za to, že právní pomoc je nezbytná pro zabránění sebeobviňujících výpovědí dětí a zásadní pro to, aby dítě nebylo nuceno k výpovědi nebo přiznání či uznání viny (viz UN CRC, obecný komentář č. 24 (2019) k právům dítěte v soudnictví pro mládež, bod 58). Pomoc advokáta je kromě toho nezbytná v situacích, kdy zájmy rodičů/opatrovníků jsou ve střetu se zájmy dítěte a kdy je v nejlepším zájmu dítěte rodiče/opatrovníky z účasti v řízení vyloučit. V takových případech je povinné právní zastoupení dítěte advokátem v předprocesní fázi řízení zcela zásadní.
100. S ohledem na výše uvedené Výbor rozhoduje, že trestně neodpovědným dětem není v předprocesní fázi řízení zajištěna nutná obhajoba, což představuje porušení článku 17 Charty z roku 1961.
- (ii) K tvrzenému neumožnění přístupu do policejního spisu během předprocesní fáze řízení ve věcech mládeže*
101. Výbor uvádí, že ICJ namítá, že trestně neodpovědné děti a jejich zástupci nejsou uvedeni ve výčtu osob oprávněných nahlížet do spisu ve smyslu § 65 odst. 1 trestního řádu. Dále bere v úvahu stanovisko vlády, že dítěti či jeho zákonným zástupcům lze vyhovět v jejich žádosti o nahlédnutí do spisu, nebudou-li shledány závažné důvody pro nevyhovění této žádosti. Výbor poznamenává, že podle § 65 odst. 2 trestního řádu v přípravném řízení „může státní zástupce nebo policejní orgán právo nahlédnout do spisů (...) ze závažných důvodů odepřít. Závažnost důvodů, ze kterých tato práva odepřel policejní orgán, je na žádost osoby, již se odepření týká, státní zástupce povinen urychleně přezkoumat.“

102. Výbor dále konstatuje, že podle § 65 odst. 1 trestního řádu mají „jiné osoby“ právo nahlédnout do spisu se souhlasem státního zástupce nebo policejního orgánu. Výbor shledává, že trestně neodpovědné děti nebo jejich zákonní zástupci mají právo nahlédnout do spisu dítěte v přípravném řízení se souhlasem státního zástupce nebo policejního orgánu a toto právo jim lze odepřít jen ze závažných důvodů. Výbor poznamenává, že podle tvrzení ICJ příslušná norma chybí nebo je nejasná a v každém případě se uplatňuje svěvolně, jelikož přístup do spisu závisí na uvážení policejního orgánu nebo státního zástupce. Výbor však nenalezl dostatečné důkazy podporující v tomto ohledu námitku stěžovatelské organizace. Výbor proto rozhoduje, že ve vztahu k této části stížnosti nebylo prokázáno porušení článku 17 Charty z roku 1961.

(iii) K tvrzenému nedoručování konečného rozhodnutí policejního orgánu trestně neodpovědnému dítěti a nemožnosti podat proti tomuto rozhodnutí stížnost

103. Výbor konstatuje, že podle tvrzení ICJ není trestně neodpovědným dětem v předprocesní fázi doručováno konečné rozhodnutí policejního orgánu (ve smyslu § 159a odst. 2 trestního řádu) a tyto děti nemají právo napadnout toto rozhodnutí opravnými prostředky, ať již samy, nebo prostřednictvím zástupce. Rovněž bere v potaz tvrzení vlády, že podle trestního řádu musí být usnesení o odložení věci obecně doručeno osobě, která jím je přímo dotčena. Dále konstatuje, že podle stanoviska Analytického a legislativního odboru Nejvyššího státního zastupitelství sp. zn. 1 SL 705/2017 mají být zákonní zástupci dítěte podezřelého ze spáchání protiprávního činu o odložení věci vyrozumíváni.

104. Výbor má za to, že zajištění účinného výkonu práva trestně neodpovědného dítěte na ochranu podle článku 17 Charty z roku 1961 vyžaduje, aby dětem bylo přiznáno právo být informováno o obsahu konečného rozhodnutí policejního orgánu. Tento závěr je v souladu s mezinárodním systémem práv dítěte, který jasně stanoví, že každé dítě má právo být okamžitě a přímo (v případech, kdy je to namístě, prostřednictvím svých rodičů nebo zákonného zástupce) informováno o obviněních proti němu vznášených, a že by se tak mělo dít prostřednictvím rodičů nebo opatrovníka, pokud je to nezbytné s ohledem na věk a vyspělost dítěte (viz obecný komentář CRC č. 24 (2019) k právům dětí v soudnictví pro mládež, bod 47).

105. Na základě informací předložených vládou má Výbor za to, že zákonní zástupci dítěte jsou vyrozumíváni o usnesení policejního orgánu o odložení věci. Smyslem vyrozumění zákonných zástupců dítěte o odložení věci je podání informace policejního orgánu nebo státního zástupce o výsledku prověřování skutečností o spáchání činu jinak trestného dítětem mladším patnácti let (viz také text stanoviska Analytického a legislativního odboru Nejvyššího státního zastupitelství sp. zn. SL 705/2017, viz § 16 výše).

106. Výbor je toho názoru, že pokud jsou děti nebo jejich zákonní zástupci účinně vyrozumíváni o obsahu policejního rozhodnutí, může stát volit prostředky a opatření pro praktickou realizaci tohoto práva. Výbor konstatuje, že podle stanoviska Analytického a legislativního odboru Nejvyššího státního zastupitelství sp. zn. SL 705/2017 jsou zákonní zástupci dítěte vyrozumíváni o usnesení policejního orgánu o odložení věci. Obecně se také uplatní ustanovení § 137 trestního řádu, podle nějž musí být usnesení oznámeno osobě, které se přímo dotýká. Výbor proto dospěl k závěru, že pokud jde o tuto část stížnosti, Česká republika své závazky podle článku 17 Charty z roku 1961 splnila.

107. Pokud jde o právo podat stížnost proti konečnému rozhodnutí policejního orgánu, Výbor konstatuje, že vláda v tomto ohledu připouští, že platná právní úprava neumožňuje dítěti mladšímu 15 let podat proti odložení věci z důvodu nepřipustnosti trestního stíhání pro nedostatek věku opravný prostředek. Vláda však zdůrazňuje, že podle § 145 trestního

řádu lze usnesení napadnout stížností pro porušení ustanovení o řízení, které usnesení předcházelo, jestliže toto porušení mohlo způsobit nesprávnost některého výroku usnesení.

108. Výbor má za to, že v jakékoli fázi právního řízení týkajícího se dětí by měl být zajištěn přezkum rozhodnutí před příslušným nadřízeným orgánem nebo soudem. Platí to zejména v případech, které mají za následek zbavení svobody – jak je tomu u některých opatření ukládaných trestně neodpovědným dětem podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, konkrétně ochranné výchovy a ochranného léčení v ústavním zařízení (viz také čl. 40 odst. 2 písm. b) bod iv) Úmluvy o právech dítěte a obecný komentář UN CRC č. 24, odst. 62). Výbor se ztotožňuje s výkladem podaným Výborem OSN v jeho obecném komentáři č. 24, že přístup ke spravedlnosti vyžaduje širší výklad, umožňující přezkum nebo odvolání u jakékoli procesní nebo hmotněprávní otázky, a zajištění dostupnosti účinných prostředků nápravy. (UN CRC, obecný komentář č. 24, bod 62).
109. Výbor dále konstatuje, že podle Pokynů Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem by ve všech soudních i mimosoudních a správních řízeních měly být prvky řádného soudního procesu, jako jsou (...) právo na přístup k soudům a právo na odvolání, zaručeny dětem stejným způsobem jako dospělým a neměly by být omezovány nebo odpirány pod záminkou nejlepšího zájmu dítěte (viz část III E *Právní stát*, body 1–3). Výbor také poznamenává, že podle Pekingských pravidel musí být základní procesní záruky, jako je (...) právo odvolat se k vyššímu orgánu, zaručeny ve všech fázích řízení (Pekingská pravidla OSN, bod 7.1).
110. Výbor konstatuje, že proti usnesení policejního orgánu existuje řádný opravný prostředek, a to stížnost, kterou lze napadnout usnesení pro nesprávnost některého jeho výroku nebo pro porušení ustanovení o řízení, které usnesení předcházelo, jestliže toto porušení mohlo způsobit nesprávnost některého výroku usnesení (viz § 145 trestního řádu, § 14 tohoto rozhodnutí). Výbor konstatuje, že důvody nesprávnosti některého výroku mohou spočívat například v nedostatečném zjištění skutkových okolností, vadném hodnocení provedených důkazů nebo nesprávném právním posouzení. Kromě toho může být usnesení napadeno pro porušení ustanovení o řízení, které usnesení předcházelo, jestliže toto porušení mohlo způsobit nesprávnost některého výroku (viz komentář JUDr. Vladimíra Krále k § 145 odst. 1 trestního řádu dostupný v systému ASPI, 1. května 2017).
111. S ohledem na skutečnost, že jakákoli dotčená osoba, včetně dítěte mladšího 15 let nebo jeho zástupců, může podat stížnost proti usnesení policejního orgánu o odložení věci z důvodu nepřípustnosti trestního stíhání z důvodů uvedených výše, Výbor rozhoduje, že ve vztahu k tomuto bodu stížnosti nebylo prokázáno porušení článku 17 Charty z roku 1961.

(iv) K tvrzenému nezajištění ochrany trestně neodpovědných dětí podezřelých ze spáchání protiprávního činu před formálním procesem před soudem pro mládež

112. Výbor bere na vědomí námitku ICJ, že český právní řád neupravuje alternativní opatření (odklony) k formálním soudním procesům pro trestně neodpovědné děti.
113. Výbor také připomíná názor vlády, že existence odklonů ve smyslu trestního zákoníku v řízení ve věcech dětí mladších 15 let by představovala snížení stupně ochrany, který je dnes dětem podezřelým ze spáchání činu jinak trestného zajištěn.
114. Výbor konstatuje, že dospěje-li policejní orgán důvodně k závěru, že dítě nedosahující věku trestní odpovědnosti spáchalo protiprávní čin, odloží věc usnesením podle § 159a odst. 2 trestního řádu. Podle § 90 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže má státní

zastupitelství povinnost podat návrh na projednání věci týkající se trestně neodpovědného dítěte soudu pro mládež. V případě mladistvých má státní zástupce možnost volby, zda podá proti mladistvému obžalobu k soudu pro mládež, nebo spíše využije některou z dostupných alternativ (odklonů). Mezi odklony patří: i) narovnání, ii) podmíněné zastavení trestního stíhání, iii) odstoupení od trestního stíhání, iv) podmíněné odložení podání návrhu na potrestání.

115. Výbor připomíná, že v rámci mechanismu podávání zpráv již ve vztahu k článku 17 Charty a delikventním dětem zaregistroval, že některé státy, které jsou její smluvní stranou, zavedly ve svých systémech soudnictví ve věcech mládeže alternativy (odklony) k soudnímu procesu (viz Závěry XV-2 (2001), výkladové stanovisko k článku 17; Závěry 2011 k Irsku, Spojenému království a Závěry XVII-2 (2005) k Rakousku; Závěry XXI-4 (2019) ke Spojenému království k článku 17).
116. Výbor připomíná, že podle Výboru pro práva dítěte se vystavení systému trestního soudnictví ukázalo být pro děti škodlivé, neboť omezuje jejich šance stát se zodpovědnými dospělými. Výbor OSN pro práva dítěte definuje „odklon“ jako opatření pro předání dítěte mimo systém trestního soudnictví, zpravidla do určitých programů nebo aktivit, a to kdykoli před příslušným řízením nebo během něj. Taktéž bylo konstatováno, že kromě vyloučení stigmatizace a záznamu v trestním rejstříku vykazuje tento přístup u dětí dobré výsledky, odpovídá veřejné bezpečnosti a ukázal se jako efektivní z hlediska nákladů (UN CRC, obecný komentář č. 24 (2019) k právům dětí v soudnictví pro mládež, body 2, 8 a 15). Z pohledu Charty možnost „odklonu“ přímo přispívá k tomu, že delikventní děti mohou nerušeně užívat své právo na sociální a hospodářskou ochranu.
117. Výbor dále konstatuje, že podle mezinárodních lidskoprávních norem, zejména podle Úmluvy o právech dítěte, by odklony měly být preferovaným způsobem zacházení s dětmi ve většině případů a možnosti odklonu by měly být nabídnuty co nejdříve po kontaktu se systémem spravedlnosti mládeže ještě před zahájením řízení před soudem a musí být dostupné po celou dobu řízení (UN CRC, obecný komentář č. 24 (2019) k právům dětí v soudnictví pro mládež, body 16 a 72). Vyjádření Výboru OSN k odklonům se sice vztahovalo na trestně odpovědné děti, avšak tím spíše se vztahuje na situaci, kdy se do systému soudnictví ve věcech mládeže dostanou děti, jež nedovršily věk trestní odpovědnosti.
118. Výbor připomíná doporučení Výboru ministrů Rady Evropy členským státům týkající se sociálních reakcí na kriminalitu mládeže, v němž je podporován rozvoj postupů spočívajících v odklonech a mediaci na úrovni veřejného žalobce (zastavení řízení), případně na úrovni policejního orgánu v zemích, kde má policejní orgán právo podávat obžalobu, čímž se zabrání uplatnění systému trestního soudnictví na nezletilé a nejrůznějším důsledkům, které by jim z toho mohly plynout (viz doporučení VM ze dne 17. září 1987, část II Odklony – mediace (bod 2)). Rovněž připomíná Pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem, podle nichž by alternativy soudního řízení, jako například mediace, odklon (od soudních mechanismů) a alternativní řešení sporů, měly být podporovány, pokud mohou nejlépe posloužit zájmu dítěte (Pokyny VM, 17. listopadu 2010, body 24–26). Dále upozorňuje na Pekingská pravidla Valného shromáždění OSN, podle nichž má příslušný orgán zvažovat řešení případů mladistvých pachatelů mimo formální soudní proces (viz pravidlo č. 11 Pekingských pravidel).
119. Výbor dále konstatuje, že Výbor OSN pro lidská práva ve svých závěrečných doporučeních ke třetí periodické zprávě České republiky přijaté dne 24. července 2013 České republice doporučil, aby kdykoli to bude vhodné, zvážila řešení případů trestně neodpovědných dětí podezřelých ze spáchání protiprávního činu bez formálního soudního procesu

- nebo umístění do ústavní péče (Výbor OSN pro lidská práva, Závěrečná doporučení k třetí periodické zprávě České republiky přijaté dne 24. července 2013, bod 20 písm. b)).
120. Výbor má za to, že povinnost přijmout všechna vhodná a potřebná opatření k řádnému výkonu práva dětí na sociální a hospodářskou ochranu podle článku 17 Charty z roku 1961 zahrnuje i povinnost vytvořit a přijmout opatření ke snížení obzvláště škodlivých účinků kontaktu se soudním systémem a zajistit, aby riziko pro dobré životní podmínky dítěte a jeho vývoj, které tento kontakt představuje, bylo omezeno. Jedním z hlavních způsobů, jakým toho lze dosáhnout, je odklánění dětí od formálních procesů do efektivních programů odklonů v souladu s mezinárodními standardy práv dítěte (jako je Úmluva o právech dítěte, viz obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 24 (2019) k právům dětí v systému soudnictví, bod 6).
 121. Výbor je toho názoru, že rozhodnutí o přesné povaze a obsahu odklonů a přijetí potřebných legislativních a jiných opatření pro jejich implementaci může být ponecháno na volném uvážení států, které jsou smluvní stranou Charty. Pokud jde o formu, jakou mohou odklony nabývat, Výbor konstatuje, že dle informací Výboru OSN dochází k vytváření různých komunitních programů, jako je komunitní služba, dohled a vedení probačními nebo podobnými úředníky, rodinné konference a další možnosti restorativní justice, včetně odškodnění obětí (obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 24 (2019) k právům dětí v systému soudnictví, bod 17).
 122. Výbor bere na vědomí argument vlády, že umožnění odklonů ve fázi prověřování by znamenalo podstatné snížení současného vysokého stupně ochrany, neboť policejní orgán nebo státní zástupce by v rozhodnutí o odklonu *de facto* současně rozhodl o tom, že se dítě činu jinak trestného skutečně dopustilo, aniž by o tom proběhlo řízení před nezávislým soudem a bylo zaručeno uplatnění procesních práv dítěte. Výbor je však toho názoru, že možnost odklonů ve fázi prověřování je klíčová pro zajištění sociální ochrany dítěte ve smyslu článku 17.
 123. Výbor zdůrazňuje, že veškeré odklony musejí být v souladu se základními právy dětí a jejich nejlepším zájmem. To znamená zajistit v této souvislosti také respektování právních záruk, jako je zajištění právní pomoci v souvislosti s odklony, jež jsou dítěti nabídnuty, a možnost přezkumu opatření (viz také obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 24 (2019) k právům dětí v systému soudnictví, body 18 a 72).
 124. S ohledem na výše uvedené Výbor rozhoduje, že nezajištění alternativ (odklonů) k formálnímu soudnímu řízení trestně neodpovědným dětem představuje porušení článku 17 Charty z roku 1961.

II. NÁVRH NA PŘIZNÁNÍ SPRAVEDLIVÉHO ZADOSTIUCINĚNÍ

125. ICJ navrhuje, aby Výbor vyzval Výbor ministrů k doporučení, že Česká republika má uhradit stěžovateli částku 10 000 eur (předběžný odhad) jako náhradu nákladů právního zastoupení.
126. Vláda namítá, že pro přiznání spravedlivého zadostiucinění stěžovatelské organizaci neexistuje v Dodatkovém protokolu k Chartě zavádějícím systém kolektivních stížností ani v jeho výkladové zprávě žádný právní základ.
127. Výbor rozhoduje, že ohledně návrhu stěžovatelky na zaplacení náhrady nákladů řízení ve výši 10 000 eur vzniklých v souvislosti s tímto řízením nepředloží Výboru ministrů žádné doporučení. Odkazuje v tomto ohledu na postoj zaujatý Výborem ministrů k náhradě nákladů v minulosti (viz rozhodnutí CM/ResChS(2016)4 ve věci *European Roma Rights*

Centre (ERRC) proti Irsku, stížnost č. 100/2013) a na dopis předsedy Výboru ze dne 3. února 2017 adresovaný Výboru ministrů, v němž předseda oznámil, že v současné době Výbor nebude navrhopvat Výboru ministrů, aby doporučoval náhradu nákladů řízení.

ZÁVĚR

Z výše uvedených důvodů přijal Výbor jednomyslně závěr:

- že došlo k porušení článku 17 Charty z roku 1961 z důvodu nezajištění nutné obhajoby trestně neodpovědným dětem v předprocesní fázi řízení,
- že nedošlo k porušení článku 17 Charty z roku 1961 z důvodu neposkytnutí přístupu do policejního spisu v předprocesní fázi řízení trestně neodpovědným dětem,
- že nedošlo k porušení článku 17 Charty z roku 1961 z důvodu nedoručování konečného rozhodnutí policejního orgánu trestně neodpovědným dětem a neposkytnutí práva na podání opravného prostředku proti takovému rozhodnutí;
- že došlo k porušení článku 17 Charty z roku 1961 z důvodu neposkytnutí alternativ (odklonů) k formálnímu soudnímu řízení trestně neodpovědným dětem.

Aiofe NOLAN
zpravodajka

Giuseppe PALMISANO
předseda

Henrik KRISTENSEN
zástupce
výkonného tajemníka